

مداومین ملکیه کتبخانه سی

عدد ۶ —

حکمت حقوق اسلامیہ

مؤلفی

مکتب ملکہ حکمت اسلامیہ ، مکتب حقوق مجلہ و مکتب سلطانی
علم کلام معلیٰ بایزید درسعام لرندن

محمد فہمی (Sapranbolulu) Ulgen

طابع و ناشری

احمد خالہ

مکتبہ اسلامیہ

کتابخانہ اسلامیہ

استانبول

مطبعہ کتب خانہ

۱۳۲۹

صفحہ	سطر	خطا	صواب
۹۹	۵	ناقہ نک	ناقہ نک
۹۹	۱۲	دور	دور
۹۹	۱۶	یرتاو	یرتاو
۱۰۰	۱	وتقریب	وتقریب
۱۰۰	۲	ایضا	ایضاح
۱۰۱	۱۳	قوتلی	قوتلی ،
۱۰۲	۸	صلاہ	صلاہ
۱۰۲	۱۲	متین	متین
۱۰۴	۴	کائن	کائن
۱۰۸	۱۰	صمنندہ	ضمنندہ
۱۱۱	۱۵	اکری	اکریخی
۱۱۱	۱۶	اوغرامق	اوغرامق
۱۱۴	۱۹	استناراً	استناراً
۱۱۴	۱۹	ناراً	ناراً
۱۲۲	۱۴	بعیدہ	بعیدہ

ISTANBUL	
Y. Islâm Enstitüsü Kütüphanesi	
Kayıt No.	
Konu No.	

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دین

دین ؛ ارباب عقل واذعان طریق حقه سوق ایچون وضع ایدلمش بر قانون الهمیدرکه تأسیس ایلدیکی قواعد طبایع اشیایه موافق ، اخبار ایلدیکی حقائق نفس الامر مطابقدر .

دین ؛ انسانك حیاتنده تابع اولاجنی قواعد اخلاقیه واجتماعیه بی تعلیم ایلله سعادت مادیه سنی و معادینه عائد امور ووظائفی تلقین ایدهرک سعادت معنویه سنی تأمین ایدر وکالات بشریه آنجق دین ایلله تمام اولور .

ادیان موجوده ایچنده اتم واکمل اولان دین ، خاتمه ادیان اولان دین اسلامدر .

دین اسلام ؛ (مامن مولود الاوقد یولد علی فطرة الاسلام)

حدیث شریفی مقتضاسنجه نوع بشر ایچون بر دین فطریدر . دین فطری دیمک ؛ انسان او دین ایلله متدین بولونمق قابلیتنده یارادیلیر دیمکدر که هیچ بر دین تربیه می آلامش اولان بر عقل سلیم صاحبك سوق طبیعیه کنیدیسنی تابع

ایکی سوز:

مداومین ملکیه کتبخانه سنك آلتنجی عددینی تشکیل ایدن « حکمت حقوق اسلامیه » نك قیمت واهمیتنی اثبات ایچون مقررذی قدرت نك علوانمینی ذکر ایلک کفایت ایدراعتقادنده یم . شیمدی به قدر معلمین محترمه نك تدریس و تقریر بویوردقلاری دروس مهمه و مفیده بی کتاب شکلنده چیقارهرق رفقای محترمه به بر سهولت تأمیننه بذل مقدرت ایلدکده ایدم . بو کره « حکمت حقوق اسلامیه » تقریرلرینی دخی طبع و تمثیل ایدهرک حیز استفاده به وضع ایتکی مناسب کوردیکمدن و سائرلری کبی محدودالمقدار طبع ایدیلهرک یالکیز مکتب ملکیه مداومینه حصرینی ده تجویز ایدمه مدیکمدن ، اخوان دینمک تأمین استفاده لری مقصد مبجایله خارجده ده توزیعنی شدتله ارزو ایلله مشدم . تمنیات ناچیزانه می دریغ بیورمیه جقارندن قطمیا امیدوار بولوندیغم موجب فیض و عرفانم ، مربی حس و وجدانم معلم فضائلندم فهمی افندی حضر تارینه ارزوی خالصانه می عرض وایضاح ایلدهم . حسن موافقت بویوردیلر . ذات کالاتپروریلرینه قارشی مدیون و متحسین اولدیغم شکران و محمدتی بووسیله حسن ایلده ده علناً بیان و یفا ایدر . ووطن و ملت مزه بر فائده حقیقیه تأمین ایدهرک اولان بواثر قیمتدارک طبع و تمثیلنه عاجز بر واسطه اولغله ده کسب افتخار ایلهرم . « ومن الله التوفیق »

احمد ضالم

قیلاجنی شی قواعد دین اسلامدر . چونکه احکام اسلامیه تمامیه قوانین عقلیه واحوال طبیعییه موافقدر .
دینده عقل وطبعك استبعاد ایده چکی هیچ برشی یوقدر .
مثلا روما قانونلرنده موجود اولان ، داینه مدیونك شخصی صائمق حق کبی ، غیر طبیعی برشی موجود دکدر . شو حالده دین اسلام ، انسانلرك سعادت دنیویه و اخروییه سنی تأمین ایدن قواعدك مجموعی دیمکدر .

اوروپالیلر « دین » دینلیمی بوندن یالکز قواعد اخلاقیه آکلایور و دینی قواعد اخلاقیه دن عبارت ظن ایدیورلر .
بویاسه دوغری دکدر . چونکه قواعد اخلاقیه هیچ بروقت جمعیت مدنییه بی اداره ایتك مزیتنی حائز اولاماز . زیرا اخلاق حقوق ووظائفدن بحث ایتمز ، یالکز آناره رعایتی توصیه ایدر .
جمعیت مدنییه بی اداره ایسه اجرایی قطعی و مجبوری برطاقم قوانین ایله اولور .

دیندن عبارت فرض اولونان اخلاق ترقیات مدنییه واحتیاجات مادیه نك متوقف بولوندیغی فعالیتیه خلل کتره جك قواعد استناد ایدرسه آکا اتباع ورعایت اونامیه جنی طبعیدر . چونکه ترقیات مدنییه واحتیاجات مادییه انسانده قطعی تاثیردر . بوتأثیر ایله خالقده اوقواعد اتباع ایتك میلی آزالدجه اعتقاده ضعف

طاری اولغه باشلار .

ایشته خرسیتیانلرك آوروپاده ترقیات مدنییه نسبتنده ضعف وانحطاطه اوغرامه سی و بلکه انقراضه یوزطوتمش اولمی بوندندر .
زیرا خرسیتیانلق انسانی عزلت وسکونه دعوت ایدر ، ترقیات مدنییه ایسه فعالیت مشترکه ومستمره نك آثاریدر .

دیانت مسیحیه ، صالح ومسالمت اوزره قورولمش ، قصاصی قالدیرمش ، شخصی ، جنسی ، دینی هرنوع منازعاتی منع ایله مش ، ملکی ، سلطنتی ، دنیایی ودنیایه عائد احتشاماتی آتمشدر . مثلاً شو : « صاغ یناغنه اوران آدمه صول یناغکی ده طوت » سوزی انجیلک وصایه سی جمله سندندر .

دیانت اسلامیه ده ایسه غایبه وشوکت آرامق قوانینه مخائف کلن هیچ برشیئه التفات ایلمه مک ، هانکی قوه حاکمه اولورسه اولسون احکامی تنفیذ ایلک کبی اساسلر اوزرینه تأسس ایلشدر . [واعدوا لهم ما استطعتم من قوة...] آیت جلیله سنی

تأمل ایدنلر یقیناً اکلارلرکه بودین ایله حقیقی اولارق متدین بولونانلر اقوام سائرهنك تغلب واستیلاسنه بویون اتمک شویله دورسون بوتون دنیایه غلبه ایتك میلی وبومیلی تسکین ایچون طاقت بشرك مساعد اولدیغی مرتبه چالیشمق هوسنی پرورده ایدرلر .

هر درلو حقایق آروبا تألیفاتند آرایانلردن بر طاقلری
دین اسلامیه خرسیتیان دینی کبی اخلاق قواعدندن
عبارت ظن ایتدکلرندن خلقك انتشار معارفه انتباهی تزیاد ایتدکجه
دین اسلامك ضعف و انحطاطه او غرایه جفنه حکم ایدر لر . بو حکمك
ابتنا ایتدیکی ظن فاسد اولدیندن حکم ده باطلدر . بالعکس
مسلمانلر بیننده معارف ترقی و انتباه تزیاد ایتدکجه ایمان و اعتقالاتی ده
کسب قوت ایده جك حکم و دقائق دینی و معالی اسلامیه ده از یاده
وضوح و انکشاف پیدا ایلیه جکدر . مروزمانه دینك منبعك
قورومسی شویله دورسون افکار خالق تنور و فلسفه ترقی ایتدکجه
او منبع ده از یاده فیضان ایده جکدر .

دین باعث سعادت دارین اولدینی حالده نهدن مسلمانلار
ضعف و تنزلده ، خرسیتیانلر و آوروپا خاقی قوت و ترقیده در لر ؟
دیه ایراد اولونا حق سؤاله بوجه آتی جواب ویریلیر .

شویله که ؛ ماضیده کی تاریخ ملله واقف و حال حاضرده کی
اقوام اممك احوال و حرکاته مطلع اولانلر بیلیرلر که ارتقاء ملل
ویا انقراض دول بر عادت الهیه اوزرینه جاری اولا کلمشدر .
اوده طریق ترقیه سالك اولانلر کرك مؤمن کر کسه مشرك
بولونسون البته ترقی ایدر لر . طریق عطالت و تدنییه ذاهب اولانلر
ایسه نه دینده بولونورسه بولونسونلر مسکین و ذلیل اولور لر .

شو حالده عزت و ذات دینك تأثیراتندن دکل بلکه فعالیت
ویا عطالتك ایجاباتسنددر . نته کیم ژاپونیا لیلر بر قوم وشی
بولوندقلری حالده نشر علومه اعتنا و معارف و صنایعه اعتبار
ایلدکلرندن آز بر زمانده تعالی و ترقی ایدوب قوی الشکیمه بر دولت
تشکیل ایتمشلردر .

ملل اسلامیه ایسه رؤسا و حکمدارلرینك استبداد لرینه
سرفرو ایدوب عطالت اوزره قالمشلر و مقتضای دینلری اولان
سعی و اجتهادی ترك ایتلری حسیله کندیلاری ذلت و مسکنته
و دولت و حکومتلری ده ضعف و انحطاطه دوچار اولا کلمشدر .
حال بو که امت اسلامیه بدایتنده بر حزب قایل اوله رق نشأت ایتمش،
مهماتی مفقود ، سلاح و لوازمی محدود بولونمش ایکن خارق-
العاده ابراز ایلدکلری اقوام و همملری سایه سنده شان و شوکت ،
رفت و شرفك الیوکسك طبقه لرینی اشغال ایله مشلردر .
سبیل ترقیسنه سد چکمك ایستیان اقوامی دویرمش ، پك چوق
فتوحات و فیوضاته مظهر اوله کلمشدر . بوکون ایسه عدلری
یوزلرله میلیونه بالغ اولدقلری حالده عطالت وجهالتلری و
حکمدارلرینك استبداد و ظلمی سیئه سیله مملکتلری یغما ایدیلیور ،
ماملکلری اللرندن آلنیور . وقتیه زیر حمایه لرنده بولنان اقوام
بوکون انلره تغلب ایدیور ، بوکون امتك نه سوزی مسیموع

نده امری مطاع اولیورکه: [ان الله لا یغیر بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم] آیت کریمه سنک حکم منیفی تظاهر ایدیور .
 بو آیت کریمه ده جناب حق بر قومک نائل اولدینی رفاه و نعمتدن دور اوله رق محن و شدائدو دوچار اوللرینه انجق کندیلری سببیت و یردیکنی بیان صددنده بیوریورکه [بر قوم نفسارنده کی حالی تغیر ایتدکجه الله او قومک حالی تغیر ایتمز :] یعنی بر قوم متصف بولدقاری اعمال صالحه یی ، متحلی اولدقاری فضائل اخلاقیه یی ترک و تبدیل ایلدکجه جناب حق او قومک نعمت و عافیتی و رفاه و آسایشی تبدیل و تغیر ایلز . خلاصه بر قوم دوچار مذلت و نکبت اولورسه بو حاله انجق کندیلری باعث و مستحق اولمش اولورلر . کتاب کریمک دیکر بر سورده سنده شو نص جایل وارد اولمشر : [وضرب الله مثلا قرية كانت آمنة مطمئنة یأتیها رزقها رغدا من کل مکان فکفرت بانعم الله فاذاقها الله لباس الجوع والخوف بما كانوا یصنعون] مال منیفی : [جناب حق بر قریه و بر بلده یی مثل قیلدی ، دیکر لرینه عبرت ایلدی که او بلده آسوده و مطمئن اولوب رزقی هر طرفدن بول بول کلیرکن اها لیسى الله

نعمت لرینه کفران ایلدکلرندن یعنی سیئاته تهالک کوستردکلرندن حق تعالی حضرتلری ده بو ایتدکلری سببیه آنلری جوع و هراسه دوچار ایلدی .

تاریخک شهادتیه ثابتدر که فساد اخلاقه مبتلی اولان اقوامک قوت و سلطنتلری زائل و هیئت مجتمعه لری محو و مضمحل اولمشرده شان و شوکت بر قومک صحیفه موجودیتندن طی ایدلمسی انجق فضائل اخلاقیه یه رعایت ایدلمه مسندن نشأت ایدر . فضائل اخلاقیه هر نوع سعادت و اقبالک قوه موجوده سیدر . انکله رفاه و اسایش تجلی ایدر ، انکله وفاق و اتحاد ظهور ایلر . فساد اخلاق ایسه ، دها ایلک هجومده افراد جمعیت بیننده کی رابطه حب و موالاتی فک ایده جکندن مبتلارینی کندی سلاخلریله اعدام ایلر . ادوار سالفه ده شعله شوکت و اقباللری جهانی دوتمش اولان او عظمتلی اقوام شمدی زرده ؟ آنلر مبتلای انواع سیئات اولدقارندن قعر نایاب مهالکده محو اولوب کیتدیلر . اخلاق بوزو قلغندن اعتقاد بوزو قلنی حصوله کلیر ، فساد اعتقاد ایسه موجب فلاکت دارین اولور ...

دین و اعتقاد خصوصنده افکار بشر

عمومک معلوم و مسلمی اولدینی وجهله بتون اقوامک بر

اعتقاد و عبادت مخصوصه سی و اردر . بونک عکسفی یعنی عبادات و اعتقاداتی کلیاً رد ایدنلر بوکون افراد بشر آره سنده بولنه بیلورسده هر حالده عددلری پک آز بر مقداری تشکیل ایلر . انجق معتقد اولانلرکده بوبابده افکاری یکدیگرینه مخالف اوله رق اکثریتبه خلق امر اعتقاده اوچ قسمه آیرلشاردر :

برنجی قسم : هر ایشک خالق و صانعی جناب واجب الوجود اولدینی و روحک موجودیت و بقاسنه مبنی کشی اعمال و افعالندن مسئؤل اولوب دار آخرتده جزا و یا خود مکافات کوره جکفی اعتقاد ایلر و اوصورتله ایمان ایدهرک نائل سعادت عظمی اولور که بونلر زمره موحدیندر .

ایکنجی قسم : خالق کائناتی و روح انسانی بی و امور اخرویه بی انکار ایله بشرک یالکزر جسمدن عبارت بر حیوان اولدیغنه و وفاتیله ترکیبات بدنیه سی محو و منحل اوله رق بالکلیه فنا بولدیغنه قانع اولورلر و ضلالت و غفلتلری سببیه دنیا و آخرت مهالکنه معروض قالیرلر . بونلرده فرقه منکرین در که اقناع اولناری غیر قابل و طریق حقه سوق ایدملری پک مشکلدر .

اوچنجی قسم : مترددین کرویدر . بونلر کائناتی جناب حقمی یراندی ، یوقسه کندی کندینه طبیعت واسطه سیاه می وجوده کلدی ؟ روح انسانی فی الحقیقه موجود میدر ، یوقسه

انسانده کورینان بو فیض و ذکاء قوه دماغیه سندنی عبارتدر ؟ صانع عالم ، روح ، آخرت ، جزا و مکافات و ارمیدر ، یوقسه انسان بعدالوفات محو و منقلب اولوب کلیاً فانی می اولور ؟ دیور و هیچ بر جهتی تصدیق و یا تسکذیب ایده میهرک متردد قالیرلر . بونلری ارشاد ایچون دنیلیر که ای مترددین انبیا و مرسلین و پیشوای اهل یقین اولان زمره جایله نک بوبابده کی بیانات حتمائی غایاتندن : عرب ، یونان ، روما و بالجمله اوروپا فیلسوفلرینک سزک متردد و یامنکر بولندیغکز خصوصلری اثبات و قبول ایلمکده اولملرندن قطع نظر اول امرده کورمکده اولدیغمز شوموجوداته برکزه عطف نظر ایدم : ابتدا شمسه و منتظم اولان سیر و حرکتنه باقالم . کونش بر جسم غیر مدرك ایکن دائماً اوقات معینه ده مواقع معلومه ده کورینیور و بوانتظامنه اصلاً خلل کلیور ، صکره کیجه حلول ایدنجه عددلری ملیونلره بالغ اولان برده کواکبه نظر ایدم . یالکزر کره ارضدن کورینان بی حساب نجومک هربری کمال انتظام ایله وظیفه لرینی اجرا و یکدیگرلرینه اصلاحاتل و مانع اولمق سزین حرکتلرینی اودرجه منتظم بر صورتده ایفا ایدیورلر که مثلاً یوز الی سنه صوکره بر کوکب فضانک هانکی نقطه سنده بولنه جفی کشف اوانه بیایور . بونلر ایسه جماداتدن اولدقلری و عقل و ادراکدن محروم برر جسم بولندقلری

حاله بود حرکت منتظمه به نره دن مالک اولدیله؛ بوجهت شبهه کتورر بر کیفیت دکل ایکن حس و روح دن آزاده بر طاقم اجرام سماویه بلا محرک حرکت و انتظام لرینی نصل بوله بیلدیله؛ تصادفاً وقوعه کلدی دنیلیرسه بونی عقل و وجدان قبول ایلز. منکرین بیه بر مدتدنبری تصادف کله سنی ترکله بونلری طبیعی اولان قوانین عمومیه به « قوه جاذبه و دافعه » اسناد ایتمکده درلر. آنجق قوانین عمومیه تعبیریده تصادف کبی لفظ بی معنا قبیانندن اولور. کرچه اجرامده قوانین عمومیه واردلر. فقط بو کمال حکمتله وضع اولنش او یله بر قوانین درکه بر حاکم مطلق و بر صانع اعظمک وجودینه هرشیدن زیاده شهادت ایدر. قوانین عمومیه نکر مرتبی کیمدلر؟ هر جسمده اقتضا ایدن ذرات و قوتی و اجسامک موقع لرینی و بعد و مسافه لرینی و درجه سرعت لرینی کیم وضع ایلشدر؟ طبیعتی دیه جکر؛ طبیعت بر کره ندر، عنقا کبی بر حیوان موهوم میدر، یوقسه قوه جاذبه و دافعه، حرارت و برودت، دیمیر، کمور کبی موادک متفرقاً و یا من حیث المجموع اسمی میدر؟ او یله ایسه بونلرک کافه سنک بی عقل و تدبیر اولدقلرینی و هیچ بر وقت قوانین عمومیه دکل خصوصیه بیه وضع ایده میه جکلرینی منکرین دخی تصدیق و اعتراف ایدرلر.

طبیعت : موجوداتک و موجوداتده کوریلان حالاتک عادی

براسمی اولوب عاقل و فاعل اولق اوزره هیچ بر قوتی حازر دکلدلر. ارباب فن آره سنده طبیعت (Nature) اوچ معناده استعمال اولتمکده در. بری کافه اجسامک من حیث المجموع اسمی اولمسیدر، دیکری هر جسمک ابتدادن جریان ایدن احوالیدر، اوچنچی معناسی ده صانع عالمک اجرام و اجسامه بخش ایلدیکی انتظام دیمکدر. ایشته حقیقت طبیعت شو معانی مذکورده دن عبارت ایکن نصل طبیعت مکون عالم اولور، انسان کبی بر مخلوق اکلی، افلاک کبی بر منظومه احسنی نصل وجوده کتیرر؟

پیلیجه هیچ کورمدیکی شاهیندن، قوزی به هیچ بیلمدیکی قورددن حس خوفی و یرن عجبا طبیعت میدر؟ خیر صانع کل جناب خالق لم یزلدر. فن موالید ایلله اشتغال ایدن منکرین دخی اعتراف ایدرلرکه اولدن ذی روح بر تخم اولما یجه کره ارضده هیچ بر ذی روحک وجوده کلسی ممکن دکلدلر. بو اعتراف اوزرینه اقتضا ایدرکه تخمی ده خلق ایچون بر صانع مطلقک وجودینی اقرار ایلسونلر. خیر اقرار ایتزلر و دیرلرکه فی الحقیقه کره ارضده اساساً بر تخم اولماسیدی ذی روح مخلوقده وجوده کلزدی. اما احتمالکه وقتیه اجرام سماویه دن ارضه بر طاقم تخمار دوشه مشده حیوانات اوصورتله وجوده کلشدر. بو عقلایه، او یله ایسه اجرام سماویه به تخم نره دن کلدی؟ دنیلسه عجبا نه جواب ویررلر؛

جائز که بر فلسفه دخی فیلاتیرلر فقط بو حاللریله فرقان مبینده بیان بیوریلان [ان شرالدواب عندالله الصم البکم الذین لایعقلون] وصفه تماماً کسب استحقاق ایدرلر .

دینک فواید مدنییه سی

انسانلرک سعادت مادیه و معنوییه سی تأمین ایدن دین عقول بشره باشلیجه اوج عقیده تلقین و دیگر اوج خصصتله ده تزین ایدرکه بوناردن هر بری موجودیت ملیه و مدنیت صحیحیه نیک اساسی و هیئت اجتماعیه نیک بادی ارتباط و ارتقاسیدر .

عقائد ثلثه دن برنجیسی ؛ انسانک اشرف مخلوقات اولدیغنه اینانمه سیدر . ایکنجیسی ؛ هر دین صاحبی کندی ملتک اشرف ام اولدیغنه ، مخالفلرینک طریق ضلالتله سالک بولندقلرینه قانع اولمسیدر . اوچنجیسی ؛ انسانک بو عالمدن ده اعلی ده اواسع دیگر برعالمه عروج وانتقالی خصوصنده لازم کلن فضائل و کمالاتی تهیه واحضار ایچون بو عالم حیاته کلدیکنه قائل اولمسیدر .

بوعقائدک فوایدینه کلنجه ؛ برنجی عقیده انسانک اشرف مخلوقات اولدیغنه اینانمسی ، صفات حیوانیه دن اجتناب و افعال بهیمیه دن نفرت ایتمسی استلزام ایدر . و بو سایه ده روحی ،

انسانیتی ترقی ، کمالات عقلیه و فضائل نفسیه سی تکامل ایلر . وافرادی آره سنده اخوت و معاشرت ، روابط و مسالمت ، حقانیت وعدالت تقرر ایدرکه سعادت انسانیه نیک من جهت الد نیویه غایه سیده بودر . بو عقیده درکه بشرک فکرینی اصلاح ، عقلنی تربیه ، اخلاقنی تزکیه ایله انسانلرک یکدیگرینی بلع وافتراسه باعث اولان بغض و منافرتلرینی منع وازاله ایلر . ایکنجی عقیده بر قومک منسوب بولندیغنی امتک اشرف ام اولدیغنی اعتقادی افرادینی اوصاف فاضله و مفاخر ملیه ده ام سائر ایلر شرف و تعالی مسابقه لرینه دعوت و عقلی ، روحی ، معاش و معادی هر درلو مزایای اجتماعیه اقسامنده دیگر اقوامه تقدم ایتمک ایچون اتحاد و اتفاقه ترغیب ایلر . بو عقیده اربابی بشقه اقوامده کوردکلری معالی و مفاخری هر کونا سعادت کندی ملتلرنده کورمک ایسترلر . بو عقیده علوم و فنونک و صنایع و بدایعک توسع وانتشارینه اک بیوک برعامل ومؤثر ، اک نفوذلی برآمر مجبردر . بو اعتقاددن محروم بولنان اقوامک ایسه اطوار و افعالنده فتور ، همم و مساعیسنده قصور اوله جنی ، قوتلرینک ضعفه ، عزتلرینک ذلته تبدل ایده چکی شبهه سزدر . اوچنجی عقیده ؛ بو عالم فانییه کسب فضائل و کمالات ایدرک ده اعلی برعالمه انتقال ایچون کلدیکی ، حیات ابدی و سعادت سرمدیه آنجق او عالمده نائل

اوله بيله چكى اعتقادى صاحبنك مالكات عقايه سنى اكاله وانك آثار حسنه سنى ابرازده سى ايدر. بو عقیده صاحبي كذب و خيانت بغض و عداوت ، غصب و سرقت كې فناقلره قطعياً جرأت ايدمهز. و وظائف مودوعه سنى اصلاً ترك و اعمال اياپه مز. چونكه بردار الجزانك وجودىنى اعتراف ايتكمدهدر.

خصائل ثلثه

خصائل ثلثه دن برنجيسى حياذر. حيا. جالب لوم و توبىخ شپارى ارتكابدن نفسك انفعال و تاثيرى ديمكدر.

حيا ، شرف نفسى استلزام ايدر. شرف نفس ايسه بالعموم معاملاتك مدارى و ساسله انتظامك محوريدر. عهود و عقودى حمايه ايدن و انسانك اقوال و افعالنده ثبات و متانتى ضامن اولان اودر. بناء عايه بو خصائلك تاثيرى يوزلرجه قوانين ، بيكلرله قواى ضابطه دن دهازيادهدر. چونكه نفس شرير بر كره حجاب و حيايى بيرته رق فضاحت و دنائت و رطه سنه دوشر و اجرأى مفسده باشلارسه آنى هانكى جزا منع ايدمه بيلور. وهانكى قوت آنى طريق حقه سوق ايله بيلور؟ انسانلر اره سنده كى الفت و معاشرت كې روابط هپ ملكه حيايه منتهى اولور. چونكه روابط الفت حفظ حقوق و معرفت حدود ايله تأييد ايديلور كه

بوده او خصائلك كريمه نك وجودينه وابستهدر. معلمارك ، مربيلرك آلت تأديي ده بو خصائلكدر. مكارم اخلاقه دعوت ، فضائل صوريه و معنويه نك نشر و تعميمنه خدمت ايدنلرده انى استعمال ايدرلر شو حالده صفت حيا بتون محاسنك اساسى و بالجملة فضائلك مبناسى اولمش اولور.

ايكنجيسى امانتدر. معلومدر كه نوع انسانك بقاسى معاملات و مبادلاتله قائمدر. بونلرك روحى ايسه امانتدر. انسانلر اره سنده بو صفت فاسد اولور سه نظام تمدن و بوسيله حيات بشرفنايه منجر اولور. چونكه امانتك فقدانى امن و استراحتك انسانلارنى و حقوق عبادك ضياعنى قتل ، غصب كې فنا لك تعمم و انتشارينى استلزام ايدر. طرق تجارت قبانور فقر و احتياج قبولرى آچيلور ، خزينه بوشانور ، حكومت منقرض ، دولت و ملت مضحمل اولور شو حالده بشرك بقاسى ، حكومتلرك اس الاساسى امن و استراحتك انتشارى ، شوكت و مكنتك باعث اعتلاسى امانت خصلت عليه سى اوله جنى اكلا شيلور.

اوچنجيسى صدقدر. انسانك محتاج اوله جنى شيلر پك چوقدر. الك عادى بر حاجتى ايفايه ، الك خفيف بر مضرتى ازالايه نك باشنه مقتدر دكلدر. بنى نوعندن استمداد و استعانه يه قطعياً محتاجدر تدوير امور و تدبير معيشت خصوصنده شخص آخرك مستحضرات عقليه و ملكات فكريه سنه هر حالده عرض احتياج ايلر و اندن

مستفید اولور. ديك اولور كه نوع بشر ك قوه مغنويه سي استفاده در. استفاده ايسه استخبار طريقه ممكن اوله بياور. برخبرك مفيد اوله بياي سي ايسه صدقه مقارنيتله مشروط در نفس الامر موافق اوليان برخبر مفيد دكل مضر در.

صدق : بين البشر باعث الفت واخوت در. صدقه سر نه برخانه خلق آرمنده تأسيس الفت نه در مملكت اهالي سي بيننده بسط اخوت قابل اوله بياور .

شونلر كويا دين اسلامك برر قصوري ايمش ...

تعدد زوجات
صلحه
اسارت
حریت
تستر
قضا
توکل
جهاد

(۱) تعدد زوجات (۲) طلاق (۳) اسارت در كه بونلر عائله حياتي تسميم ، جمعيتك انتظامي تشويش ايدر. (۴) حریت مذهبيه بي اخلاص در چونكه دين اسلامده مذهبجه مساعده يوقدر دين اسلامي هر كيم انكار ايدر سه انك جزاسي سيف قاطع در (۵) نصرانيتك انتشارينه ممانعت در. زيرا قرآن ، سيف محمدی انجيلك تأثيراتنه دائما مانعه تشكيل ايتمكده در (۶) تستر نسوان در كه قادينلر ايچون موجب اسارت وذلندر (۷) قضا و قدر در كه معتقدلر ني عطالت وكسالته سوق ايدر (۸) توکل در . بونك ده غايه سي اهمال و مسامحه وتعطيل امور در . (۹) جهاد در . بونك نتيجه سي ده قتل عباد وتخریب بلاددن عبارت در .

ايسته عالم نصرانيتك اسلاميته قارشو اعتراضلر شو كبي

مواددن عبارت اولمغله بونلر ك هر برينه ايروايرو جواب ويرمك وادله مقنعه سيله رد وابطال ايتمك اوزر ديرز كه :

تعدد زوجات

دين اسلامده تعدد زوجه جائز در . فقط بو اور و پاليلاردن بعضيلرينك ظن ايتديكي كبي هر كس ايچون لازم اوليوب بلكه تعدد زوجه كنديلرينه جائز اولانلر عادتاً محدود و قليدر . زوجاتك جائز اولديغني بيان بيوران آيت جايله ده تعدد بو پك عياند در . استعيد بالله [وان خفتم ان لا تقسطوا في اليتامى فانكحوا ما طاب لکم من النساء مثنى وثلاث ورباع فان خفتم ان لا تعدلوا فواحدة] يعنى يتيم قادينلر تزوجكز تقديرنده عدالتى محافظه ايدهميه جككزدن قورقارسه كز اي كورديككز قادينلر دن ايكي ، اوچ ، درت قاديننه قدر تزوج ايديكز ، اكر زوجات عديده مياننده تماماً اجراي عدالت ايدهميه جككزدن قورقارسه كز برزوجه ايله اكتفا ايديكز . ديمكدر . بر حديث شريفده ده (اذا كان عند الرجل امرأتان فلم يعدل بينهما جاء يوم القيمة وشقه ساقط) بيورلمشدر كه بر انسانك ايكي

زوجہ سی اولوب پینارنده عدالت ایتمزسه یوم قیامتده اوکیسه
برجہتی دوشوک اوله رق کلیر مال منیفنده در .

تعدد زوجاتک حکمت عقلیه سنه کانجه : معلوم اولدینی وجهه
ازدواجده ایکی بیوک مقصد وارد بری تناسل، دیگرکی محافظه
عفت وصحتدر. تناسل ازدواج ایله حاصلدر. حالبوکه برچوق
ازدواجار اولورکه انلرده بوغایه حصوله کلز. بناء علیه تعدد
زوجات مشروع اولمسیدی برچوق کیسه لک نسلاری منقطع
اولق لازم کلیدی. انقطاع نسل ایسه خصوصی وعمومی بیوک
برضرردر. بدولتک ترقی وتعالیسنه الکیوک مدارتکثر نفوسدر.
تعدد زوجاتک کثرت نقوسه نه درجه لرده خدمت ایده جکی ایسه
مستغنی بیاندر.

محافظه عفت وصحت بختنه کانجه : تعدد زوجہ یه قولاً
معارض بولنالنلرک فعلاً برقادین ایله اکتفا ایتمه ملری تعدد
زوجہ یه میلک برامرجیلی اولدیغنی کویسترمکده در. شو حالده بومیل
نامشروع برصورته اجرا ایدیله جک اولورسه برطاقم علت
ساریه وامراض مهلکه ناک زیر حکمنده زبون اولنه جنی شبهه سزدر.
اوروبالیلر نامشروع محالری رسمی برشکله قویه رق وشدتلی
معاینه طیبیه تابع طوته رق تحدید مضراته چالشمقده ایسه لرده
بوکی تدابیر هیچ بروقت تعدد زوجاتی تجویز کی برتدبیر
شرعی یه بکزه مدیکدن برطرفدن سرایت امراضی آزالنیرکی

گورنورکن دیگرطرفدن تزايد ایتمکده اولدیغنی یسه کندیلری
بیان وشکایت ایتمکده درلر.

وارد خاطر اولورکه متعدد زوجهلر آره سنده امتزاج
وحسن معاشرت حاصل اولیه جنی کی اوزرینه اوله نیلش
اولان قادین ده اضطراب وکوکل عذابندن خالی دکدر .
شو حالده تعدد زوجات نصل معقول ومستحسن اوله بیلور ؟
بو خاطر یه جواباً دینلورکه ؛ زوجهلر پیننده عادلانه حرکت ایشک
امتزاج مزلق جهتی برطرف ایده جکی کی کندیسنک اوزرینه
اولمسنندن طولای مضطرب بولنان قادینده زوجنک سبب
تاھلی چوچوغی اولمامسی ویا کندیسنک مرض دائمی یه مبتلا
بولنسی کی برلزوم مشروع اوزرینه اولورسه اضطرابنک تخفف
ایده جکی شبهه سزدر .

ایشته شوبیانادن اکلایشیلورکه اسلامیتک تعدد زوجاتی
مشروع قیلمسی برچوق حکم ومنافعه مستند اولوب خصمارینک
ادعا ایتدیکی کی اوله حظوظات نفسانی یه استیفا وآمال
هواپرستانه یی اجرا ایچون تأسیس ایدلش دکدر .

باقک افکار فلسفه وحقیقت پرورانه سی خصمای دین زنده
بیله برحجت کی تلقی اولنان وولتر بوبابده نه دیور : «ای جاهلر
ای احقر ا دیگر برطاقم جاهلر دین اسلامک شهوت آمیز وهوا
پرست بر دین اولدیغنه سزی ایساندیریورلر. حقیقت حال ایسه بویله

دکادر. پک جوق مسائلده سزی اغفال ایتدکلی کی بومسئله دهده
الداتیورلر ای راهیلر ، منزویلر ، پاپاسلر شهر رمضان ایام
صیفه تصادف ایتدیکی وقتلر سزی امساك زمانندن
غروب شمس قدر ییوب ایچمکدن منع ایتسهلر ، قار و خردن
نهی ایتسهلر ، بلاد خاردهده کائن قطعه حجازیه بی زیارته ،
سنوی مالککزک قرقدده برینی تصدقه سزی مجبور قیاسهلر ، اون
سکر قادیناه معاشرته الیشمش ایکن بردن بره درده ایندیرسهلر
طوغری سویله یکنز بویله بر مذهبه هوا پرست نامی ویریله یلورمی ؟ ..»

طلاق

هدف اعتراض اولان طلاقده شریعتمزجه اصل اولان
حرمت و ممنوعیتدر . یعنی عذر شرعی یه مبتنی بولنمیان طلاق
ممنوعدر. نته کیم [فان اطعنکم فلا تبغوا علیهن سییلا]
آتی و (ابغض الحلال الی الله تعالی الطلاق) حدیثی
کی نصوص شرعیه بو ممنوعیت صراحة دلالت ایتکدهدر.
انبق زوجین بیلنده تباین اخلاق وقوعیله بغض و عداوت
علی الخصوص زوجدهده موجب تهمت و نفرت احوالک ظهوری
کی اسباب مجره و ضرورییه بناء شریعت طلاق مشروع
قیلمشدر . واقعا زوج ایله زوج آره سنده اسباب موجبیه

مبنی بر کره شیرازه انتظام زوجیت مختل اولدی ایتدی طلاقدن
بشقه انکیچون چاره خلاص یوقدر. بوکا بناء درکه بوکون ملل
متمدن دن بر چوقلری دخی طلاقک محسناته قائل اوله رق
انی قبول ایتشلر و شو حکم شرعی یه معنا اتباع ایتشلردر . شو
قدر وارکه انلر حق تطایق شریعتده اولدینی وجهله زوجیه
و یرمیه رک محکمه یه تودیع ایدیورلر سدهده شریعتک بو مسئلهده
حکمت و برهانی پک واضح اوله رق مشاهده ایدیلیور . چونکه
امر طلاقک محکمه یه تودیع اولنمی ایکی وجهله باطلدر .
برسی ، زوجک نفسنه اولان ولایتی ولایت خاصه ، حاکمک انک
اوزینه اولان ولایتی ولایت عامه در . ولایت خاصه ایسه
ولایت عامه دن اقوی ایکن بوراده ضعیف ایله حکم ایدلمکدهدر .
دیگری ، اسباب طلاق بیان اولدینی وجهله زوجین بیلنده
یا تباین اخلاق و یا زوجهنک موجب تهمت بر حالده بولنمیدر .
تباین اخلاق صورتنده حاکم نه یاپه حق یکدیگری نی سومین زوج
ایله زوجیه یی زور ایله می سودیره جک ؛ بن حکم ایتدم یکدیگری کزی
سویکز قاری قوجه اوله رق دوریکز می دیه جک ؛ موجب تهمت
احوالده ایسه زوج بوخصوصه وجداناً قانع اولدینی حالده
محکمه یه قارشو اثباتندن عاجز بولنورسه نه یاپه حق ؛ وجدانه
مخالف اوله رق قادینک برائتنه می قائل اوله رق و حقنده تهمت
دعواسنده بولندینی بر قادین ایله بعد ازیں نصل اصرار حیات

ایلیه جک؛ حالبوکه امر طلاق زوجک یدنده اولوبده زوج اسباب تهمتی کیسهیه افشا ایتمکسزین زوجهنی تطایق ایدرسه بو تطایق انک ایچون بر عبرت مؤثره اوله جغندن اصلاح نفسله بر دیکری ایله عقد ازدواج ایدر واندنصکره حیاتی عقیقانه و مسعودانه امرار ایلر . کرچه شریعتمزده زوجک زندیق ویا عنین اولسی کبی اسبابدنطولانی زوجهنک محکمهیه حق مراجعتی واسباب افتراقک تحقیق ایله حاکمک آرهلرینی تفریق ایلمسی وارسهده انجق بو حق تطایق علی الاطلاق محکمهیه عائد وراجع دکلدرد . بلکه زوجهنک حاکمه مراجعتی محضاً مدعاسنک ثبوت واطهاری اساسنه مبتنیدر .

اسارت

دیانت جلیله اسلامیه حقنده عالم نصرانیتهک اعتراض ایتمکده اولدقلری مسائلدن بری اولان اسارت اساساً دین اسلامده ممنوعدر . چونکه حریت بشریه شریعت اسلامیهک قواعد اصلیه سنددر . اسارت یالکز حرب زمانلرنده مشروع اولمشدر . بوندن مقصد دشمنک عددینی تقلیل و طولانیسیله حربی منع و تعطیلدر [سز انهای حرب و قتالده اسیر الدینکر حالده آنلری قاجیرمیه جق صورتده محافظه ایدیکنر . اندنصکره بالطف واحسان ایدوب مجاناً آزاد ویاخود کندی اسراکزله مبادله ویا برفدیة

معلومه اخذیله سبیللرینی تخلیه ایدرسکمز [مألنده اولان [حتی اذا انختموهم فشدوا الوثاق فاماننا بعد واما فداء] آیت کریمهسی اسیرلرک ختام حربیه قدر قتل و اتلاف ایدلیوب حسن محافظه ایدلسی وبعداحرب بلا بدل اطلاق و آزادیاخود فدیة اخذی صورتیهه صالورلمسی لازم کله جکبی بیان بیورمقدهدر . اسارت مقتضای دیانتدردینلر بو حقایق دینییه واقف اولدقلری کبی (محاربه ایتدکجه اسیر اتخای هیج بر پیغمبر ایچون جائز دکلدرد) معناسنده اولان [ما کان لنبی ان یکون له اسری حتی یخن فی الارض] آیت شریفهسنه دخی مطلع اولمهشارددر . برده غریبلردین اسلامده کی اسارتی کندی ملکترلنده کی اسارته قیاس ایدرک بو بابده پک ایلرویه کیدیورلر حالبوکه ایکی ملکته آرسنده کی اسارت بالکلیه بشقه شیلرددر . قبل الاسلام اسرای حرب اولدیریلور ، ولیچدن کچیریلوردی اسلامیت بوئی قالدیردی . فدیة ایله ویا مجاناً سبیللرینی تخلیه ایدسی . فدیة ویره مینلری اسیر اوله رق ایقا ایلدی . فقط هانکی عائله ایچنده بولنورسه افراندن اولمق شرطیله ایقا ایلدی . اویله آمریقا و مستملکاتده اولدینی کبی انسانلری اسیر نامیله حیوان سوریمی متراسنه تنزیل ایتمک ممالک اسلامیهده هیج بر وقت کورلمش شیلردن دکلدرد . مدنیةاریله تمدح ایدن اوروبالیرک شو عصر اغیرده

پایدارینه باقیلورسه اسرای حربیه نه لر اجرا ایتیمورلر. طویلرک
آغزینه قویوب کله برینه می آتیمورلر زنجیرلر باغلیه رق قورشوناه
بینلرینی می طاغتمیورلر؟.. دین اسلام ایسه اسارتی صورتده ایقا
ایتدیه بو مثللو فنالقلرک اوکنی آلمق ایچون ایقا ایتمشدر.

حریت مذهبییه

غریبایر دین اسلامک حریت مذهبییه بی اخلاص ایتمکده
اولسندن بختله دینمزه برده بو صورتله اعتراضده بولنورلر که
بو ایسه دین اسلامه افترا و بهتاندن بشقه برشی دکلدرد.
چونکه قرآن کریم [لا اکره فی الدین] و [افانت تکره
الناس حتی یکنونوا مؤمنین] و [قل للذین اوتوا الکتاب
والامیین ااسلمتم فان اسلموا فقد اهتدوا وان تولوا فانما
علیک البلاغ والله بصیر بالعباد] آیات کریمه لریله حریت
مذهبییه نیک اساسی وضع و تاسیس ایلش و امر دینده اکراه
واجبار اوله میه جتنی ایلک اوله رق دین اسلام میدانده قویتمشدر.
بشقه دلیلنه حاجت.. اکر دین اسلامده حریت مذهبییه اولمسیدی
اون اوچ عصر دینبری اهل اسلام آره سنده بو قدر ملل مختلفه
نصل پایدار اولوردی. و موجودیت مایه و مذهبییه لرینی نصل

محافظه ایدرلردی. کتب فقهیه نیک هر هانکی برینه مراجعت
ایدلسه هیچ بر قومک هیچ بر وجهله دین و مذهب لرینه تعرض
جائر اولمادی کورلمش اولورینه او کتب فقهیه ده اذا وجفانک
حرمتی بختنده مصرح مسائلندر که غیر مسلماردن برینه کافر
دینلسه قائلنه شرعاً جزا و تعزیر لازم کلور. فقهای مشهوره
دن ابن حزم دییور که تبعه غیر مسلمه دن بر فرقه اوزرینه
کندی دینداشلیری اولان دشمنلری هجوم و تسلط ایلسه بزم
انلرک دشمنلریله محاربه ایتمه مزوایجابی حالنده فدای جان ایلمه مز
ایجاب ایدر. مسلمانلر دینلری ایجاباتندن اوله رق هر یرده
وهر دورده حریت مذهبییه رعایت ایتمشلردر.

خلفاء عباسیه زمانلرنده هر هانکی بر دین و مذهب اربابندن
اون خانه خاکی بر محله برلشیرلرسه کندیلرینه مخصوص بر معبد
انشاسنه صلاحیت ویرلشیدیکه مساعدنه ک بودرجه سی هیچ بر دین
و هیچ بر مملکتده کورلمش شیاردن دکلدرد. شو وقعه آتیه ده
اهل اسلامک حریت مذهبییه و مساوات بشریه یه قدر رعایتکار
اولدقلرینی واضحاً اثبات ایتمکده در. شویله که: بر کره حضرت علی
برای محاکمه بریهودی ایله جناب عمرک حضورینه داخل اولور.
حضرت عمر یا ابالحسن سنده خصمکله برابر آیاقده دورمالیسک
دیمسی اوزرینه حضرت علیده بر اثر انفعال کوریلور. بعدالمحد
کمه سببندن سؤال اولندقدده دیرکه سز بکا کنیه مایه خطاب

ایتدیکز . بوندن خصم قیریلہ حق وعدالت و مساوات محافظہ
ایدلمیہ جک فکرینہ دوشه جک دیه قور قدمده متأثر اولدم جوابی ویرر .
ایشته حقیقت مسئله و وقوعات ده بوندن عبارت ایکن خلافتی
ادعا ایتک یعنی دین اسلامده حریت مذهبیہ یوقدر دیمک دینمزه
قارشو بهتان و افترا دن و یاخود جهالت و تعصب دن بشقه بر شیئه
حمل اولنه ماز .

دین اسلامک انتشار نصرانیتہ ممانعتی

نصرانیتک دین اسلام حقنده کی اعتراض لرندن بریسیده
بوایدی . اعتراف ایدرزکه نصرانیتک بو ادعاسی پک طوغریدر .
چونکه دین اسلام دکل خرسیتیانلغک بلکه بالجمله ادیانک انتشار
ینه بر مانع عظیمدر . زیرا بر قوم ایچون حقیقت اسلامیہ
وصولن صکره انی ترک ایتک و بشقه بر دین ایله متدین اولمق
متصور دکلدر . بوبر قصور ایسه بوقصوری کمال افتخار له قبول
ایدر و بونی دینمزه ایچون بر شرف عدایلرز . شو حالده دین اسلامک
انتشار نصرانیتہ مانع اولمسی اسبابی شو دین عالینک قدسیتنده
آرایوب حیر و تضیقنده و یاخود قلیجنده آراماق لازم کلیر .
دین اسلامک ادیان سائرہ یه ممانعتی قلیج سایه سنده اولمدیغی کبی
کندینک انتشاریده بو صورتله دکلدر . تاریخه وقوفی اولانلر
تسلیم ایدرلرکه حضرت پیغمبر نشر دینه یاشلادقده کندیلری

وحید و فرید بولنوب قوت و شوکت صاحبی دکل ایدیلر . کندی
قوم و قبیله سی بیله بو خصوصده ابراز خصومت و عداوت ایتکده
وانواع اذا و جفا ایله کندیلرینی دلگیر ایلکده ایدیلر فقط
رسالت مآب افندمن مأمور اولدقلری وظیفه تبلیغه بروجهله خلل
کتیرمیه رک صبر و ثبات کوسترلر و خلقی جناب حقک وحدانیتنه
دعوت بیوره رق محاسن اسلامیہ یی اظهار بیورلردی . بو سایه ده
حقیقت دینه تبیین ایتکده خلقدہ فوج فوج دینه اتباع ایلکده
باشلادی که بواشاده نه قلیج استعمال ایدلمکده نه ده بر قطره قان
دو کولمکده ایدی . شو حالده هانکی بروجدان صاحبی دین احمدی
قلیج سایه سنده تقرر ایتمش واحکام اسلامیہ یی ناس جبر و اکراه
ایله قبول ایلش ادعاسنده بولنه بیلور ؟ اسلامیت قلیج سایه سنده
انتشار ایتشدر دینلره صورارز . چین قطعہ سی هیچ بر دوات
اسلامیه طرفندن فتح اولندی ؟ اولمدی ایسه چینده بولنان الی ملیونی
متجاوز اهل اسلام نه واسطه ایله قبول دیانت ایدیلر . سیف اسلام
ایسه هیچ بروقت چینہ کیرمه مشدر . زیرا چینہ اسلامیت یالکیز
تجارتله کیدن عربلرک مواعظ حسنہ سیله کیرمشدر . بودورلرده
(یدنجی قرن میلادی) بر خیلی نسطوری پاپاسلریده خرسیتیانلغی
نشر ایچون چینہ صوقولمشلردی . عجبا خرسیتیانلق اسلامیت قدر
نه ایچون خارقه انتشار کوستره مدی ؟ . اقصای شرق جزائر مجتمعه
سینه ده باقه لم . . . بو اطه لرده ده ملیونلرله نفوس اسلامیہ موجوددر .

عجبا بورالره هانکی سیف اسلام کیرمشته جبر و شدت ابراز
ایلمشدر... ذاتاً امر وجدانیدن عبارت بولنان دین هیچ بروقتده
هیچ بریره جبر و تضییق و سیف و سنان ایله کیرمش دکلدرد .
نصل که نصرانیتده بتپرست اولان روما و یونان اقوامی ایچنه
النده قلیچ اولمدینی خالده کیرمشدر . چونکه توحیده مستند
اولان نصرانیت او اقوامک تعبدایتدکلری ادیان باطله یه مرجع ایدی .

مؤخراً نصرانیتک الله قلیچ کچمش ایسه ده توحیددن
نثلیشه عدول ایدلمش یعنی دین وضع اصلیسندن چیقارلمش
اولدیفندن قلیچک هیچ بر فائده سی کور و لمه مشدر . انکیزیسیون
مظالمی، اهل صلیب و قایبی، قتل و لیکر ایله پروتستانلر آره سنده کی
دین غوغالری و بونارک نتایجی معلوم عالمدر . آ کلاشیلیور که
اسلامیتک سبب انتشاری و ادیان سائرهنک شیوع و تعممنه
ممانعتی قلیچ ایله دکل بلکه احکامنک عین حقیقت و محض حکمت
بولنسی و مقابلنده کی معتقداتک اباطیل و خرافات قبیله دن اوله رق
ا کا قارشو قویه حق اقتداری حائز بولنه می سایه سنده در .

تستر

شعائر جلیله اسلامیه و عادات مستحسنه دینییه دن بری
اولان تستر نسوان کیفیتیه ده (قادینلر ایچون موجب اسارت

و ذلت دیه) غربیلر طرفندن دوچار اعتراض اولمقده در .
حالبو که تستر باعث شرف و عزت اولوب تکشف ایسه بالعکس
انلر ایچون بادی حقارت و ذلتدر . چونکه، تستر ایتمین قادینک
ارککلر طرفندن دوچار تعرض اولسی احتمالی واردر . بوا یسه
برقادین ایچون اک بیوک بر حقارتدر . ادیان سماویه و بالخاصه
شریعت اسلامیه قادینلری بوکی تجاوزاتدن مصون بولندیر مق
ایچون تستری امر، و تکشفی نهی ایلمشدر . تنکیم انجیلده
(بر قادین که باشی آچیق بر خالده طاعانده بولنور و رای بیان
ایدرسه باشنه ناموس سزلق دعوت ایتمش اولور) دیور و مستورینی
امر و تنبیه ایلور قرآن کریمک [قل لا زواجک و بناتک
ونساء المؤمنین یدنین علیهن من جلابیبهن ذلک ادنی ان
یعرفن فلا یؤذین] آیتی ده عین مقصد ایله متظاهر بولنیور .
معنای منیفی [یانی الله زوجات و بناتک و سائر نساء مسلمینه
سویله که آنلر طیشاری یه چیققد قلرنده یوزلرینی و باشلرینی اورتسونلر
یعنی قاعده تستره رعایت ایلسونلر . بو آنلرک دوچار تعرض و اذا

اولمالر ایچون پک اییدر] دیمکدر . [قل للمؤمنین یفضوا من
ابصارهم ویحفظوا فروجهم ذلک ازکی لهم ان الله خبیر بما
یصنعون] و [قل للمؤمنات یفضضن من ابصارهن ویحفظن

فروجهن ولا یبیدن زینتهن الا مظهر منها ولیضربن بمخرهن
 علی جیوبهن ولا یبیدن زینتهن الا لبعولتهن او آبائهن ....]
 آیات کریمه لریده بویابده شرفنازل اولان بینات عالیهدندر. مال
 شریفلری [یارسول الله مؤمناره سویله که کوزلرینی نامحرملره
 نظردن منع وعورت محالرینی حفظ وستر ایلسونلر که بو منع
 وستر انلرک حقندہ پک نافعدر. وجناب حق انلرک افعال وانظا-
 رینه واقف وخبردر. قادینلرده سویله که انلرده بومنع وستره
 رعایت ایسونلر. و زینتلرینی ضروری اولان اقسام مستثنا
 اواق اوزره ذکر وتعداد ایدیلم محرملرندن بشقه سینه کوستر-
 مسونلر [دیمکدر آیت ثابته خاصه مؤمناته خطابدن منفعهم
 اولور که رجالک نسیایه نظرلری فصل حرام ایسه نسانکده رجاله
 نظرلری اویله جه حرامدر. چونکه سبب حرمت اولان فتنه
 هرایکی صورتمده حاصلد.

اصحاب کرامدن ابن ام مکتومک حضور نبوتیاهی به دخوانده
 رسالتآب افندمن ارد سنیهلرنده بولمان ازواج مطهراته تستر
 ایتملرینی امر و فرمان بیوردقلرنده انلر یارسول الله او اعمی
 دکلیدر. نه ایچون تستر ایدهلم دیملرینه جواباً حضرت پیغمبر او
 اعمی ایسه سار دکلسکیز. او ساری کورمیورسه سز آنی
 کورمیورسکیز. بیورمشلردر.

تستر ایکی نوعدر. بری خانه دروننده کی احتجابدر که قادینلرک خانه
 داخلنده زوجنک و محارمنک غیری به کور و نمه مسیدر. دیگر کی خانه خار-
 چنده کی احتجابدر که کیمسه به کور و نمه مک اوزره یوزینی و باشند
 ایاغه قدر بتون اندامی و حتی داخل لباسنی ستر و اخفا ایلمکدر.
 طار اورتو و چارشفا اجانبه قارشو عرض اندام ایتمکده ممنوعدر.
 یوزلرینی واللرینی و حتی ایقلرینی نمازده آچیق بولندیره بیلورلر سده
 فقط ضرورت اولمدقجه بوللری دخی نامحرمه کوستره مزله.
 (یوز نامحرم دکلدن) تعبیری نماز حقندہ اولوب نمازک غیریده
 غلطدر.

تسترک حکمتی اشارت ایلدیکی وجهله قادینلری ارککلرک
 تعرضندن مصون وتعدی و تجاوزلرندن امین بولندیرمق ایچوندر.
 چونکه قادینلرک فضیلت وعفتارینه قارشو دائماً هجوم وتسلط
 ایلمکده اولان ارککلرک صولتنی دفع ایده جک قدر صلابت
 فطایه سی اولیان نسوانک آلت مدافعه سی انجق تستر ایتمی
 اواه بیلور. جبین پاک عصمتلرینی لکه دار ایتمک ایستین رجاله
 قارشو سلاح مقاومتلری انجق دوش عصمتلرینه الدقلری
 ردالری اواه بیلور.

مستوریت ادعا اولندیکی کی قادینلر ایچون موجب
 اسارت دکل بلکه، مستلزم استقلال و حریتدر. چونکه تستر ایتمیوبده
 بتون محاسن و تجملاتیه کندینی انظار اجانبه وضع وتشهیر ایدن

برقادرین طبعیدر که استقلال و حریتی و وفار و عزتی محافظه
ایده من، دوچار تعرض اولور. حالبوکه قادیان لطیف و مخلوق قدر.
تجاوز و تعرضیدن و قاه و حجابیه سی لازمدر که اسباب حجابیه دن
بری ده نستر در.
معارضه دیورلر که نستر قادیان حریت طبعیه لرینه و ریشه لرینی
اکمال انلارینه و وقت ضرورنده فقه لرینی قازا انلارینه مانعدر.
جوابادر که نستر قادیان حریتی سلب انمز بلکه بالاده ذکر
ایلدیکی و جهله انلاری حریت حقیقه الیه وایه دار ایدر. و ریشه لرینی
اکماله قدرت ویرر. و اعمال خارجیه ده ارککلرله اشتراک بلیه سندن
حفظ ایلر.

دیورلر که نسترک اوج مختلری وارددر. (۱) نساکن
مختلری خالدار ایدر، عصی را حشر لکله معروض قیلار.
(۲) اولنه جک اولان آدمک اله جفی قادیانی کورمه مسمی ایجاب
ایدر. نوایه امتزاج نسلک و بناء علیه طلاق و وقوعه سبب
اولور. (۳) قادیانک تعلم و تهذیب اخلاق انلارینه مانع اولور.
نیز بو ادعای رد و ابطال ایچونده درز که: قاعده نستره
رعایت ایدن قادیانر عصی را حشر لکله دوچار دکل بالعکس
آجیق کزن قادیانردن ده صاغلام، ده قوتلیدرلر که بو حال
هر کسک مشهود و مسلمیدر. کستر، نساکی عصی خسته لقلره
معروض قیلیدی اون اوج عصردن بری مستور اوله رقی باشان
زندانیه مشاع و ده مبالا انلارینکله ایچونده نستره

مسلمان قادیانرینک مختلری مختل بولمسی توارث طریقله ستون
مسلمانلرک ضعف و زبون و خسته لقلی اولمسی لازم کلیدی.
ضعف اعصابی ایسه اصل غرب نسواننده کورمه کده ز. زیرا
ضعف اعصابک باشلجه دلیل ایچار اولوب نسوان اسلامیه
آره سنده همان بوق دنله جک درجه ده اولدینی حالده اوروپا
نسوانی آره سنده کثیر الوقوعدر. فراتسه ده رسمی ایستانتیقار.
دن التان معلومه نظر ۱۸۸۹ دن ۱۸۹۳ سنه شه قدر گذران
اولان درت سنه طرفنده ۵۸۶۹ قادیان ایچار ایتسدر. بولدن
اکلاشیلیور که شرق قادیانرینک اعضایی غریبکلر دن دهها
قوتلیدر.

نسترک ارککلک اله جفی قادیانی کورنمسه مانعیه و بو
سببیدن طلاق و وقوعه سببیت ویرمسی ملاحظه سنده دیورکه:
اولا طلاق مسلمانلرک طبقات عالییه و متوسطه سنده فهران یوقمه
کبیدر. اگر دنیلدیکی کی طلاق سببی رارک ککک اله جفی قادیانی
کورمه مسندقی ناسی اولسیدی بونک نشوایکی قسم ایچقده ده طبقه
سفلائی عوامده نه قدر ایسه او قدر اولماسی ایجاب ایدر و ده
حالبوکه مشاهده بونک عکسی کورمه کده در. بونکه ارککلک و اوج
ایده جکی قادیانک اخلاقی قبل الازدواج کوروب اکلامسی عدم
طلاق کافل اولسیدی غریبه طلاق بوقدر چوق اولماسی
لازم کلیدی. چونکه اونارده نستر اولدیغیچون بو مقصد

استلادیکې کې استحصال ایدیله بیلر . حالبوکه بوکون اورالده
طلاقت کثرتی عقلای غربی دوشونديزه جک بر مرتبه یی بولشد .
تستر قادیناری تهذیب اخلاق وتعلمدن منع ایدرسوزی ايسه
هیچده طوغری دکلدر . چونکه بر قیزك سن رشده مکته
بولنمی انک تربیه وتهذینه پک اعلا کفایت ایدر .

على الخصوص بتون معلماری قادین اولق اوزره قیزلره
مخصوص مکاتب عالیه وجوده کتیرمکده غیرت دینیه اصحابنه
کوره بیوک بر ایش دکلدر . اوزمان قیزلر ایستلادیکې کې تعلیم
وتربیه ایدیله بیلرلر .

شو سرد اولنان مطالعاتدن معلوم اولورکه مستوریت
نه صحتی اخلال ایدر ، نه اعصابی ضعفه دوشورر نه ده
هوسات نفسانیه یی اویاندرر . بالعکس مفاسد ورزائله
قارشو اوله مادی بر مانع تشکیل ایدرکه اکر بوکا برده معنوی
مانع علاوه ایدیلورسه اوزمان صرف مادی اولان شو مدیتک
وجودنده خونین جریحه لر شکلی المش اولان فلاکتلرک ،
مصیبتلرک پک چوغی بشریتک اوستندن صیرلمش اولور .

قضا وقدر

قضا وقدر ؛ لغتده فصل وحکم معناسنه اولوب اصطلاحده

جناب حقك شئونات عالمده جاری بولنان حکم کلیسی دیمکدر .
بعضیار قدر: مقدرات ازلیه دن، قضا: او مقدرات ازلیه دن وقت
وزماننده ایجاد وانفاذ ایدلمسندن عبارتدر دیرلر . شو حالده قضا
وقدر جناب حقك علمنه ، علمی ده معلومنه تبعیتله یعنی هرشی
نصل اوله حقه اولوجهله جناب اللهك بيلمسیله احوال واشیای
تقدیر وایجاد بیورمسندن عبارت اولور . علمك معلومه تابع
بولنمی دلالت ایدرکه شو صفات جلیله دن جبر لازم گلر .

اشته دیانت اسلامیه ده قضا وقدر بوندن عبارت اولدینی حالده
غریبلر دن بر چوقلری بونی مسلمانلر حقنده بر سبب طعن وتزییف
اتخاذ ایدرک بر طاقم تفوهات وتوهماتده بولنشاردر .

دیرلرکه بووجهله قضا وقدره ایمان هرهانکی بر قومك وجداننده
پرطوتارسه آرتلق اوقومده عزت و قوتدن اثر قالماز . وانلرک رینه
ضعف ومسکنت قائم اولور . بوکا بناء درکه مسلمانلر بو عقیده لری
سببیه فقر وضرورت وذلت وفلاکت ایچنده قالمشاردر .

غریبلرک اعتقادنجه قضا وقدره ایمان ایله انسانك بتون
افعالی اضطراری اولدیغنه قائل اولان مذهب جبری آره سنده
هیچ بر فرق یوقدر ، اوله توهم ایدیورلر که مسلمانلر قضا
وقدره اعتقادلری ایجاچه کندیلرینی هواده معلق توی پارچه سی کې
کورییورلر ، قضا وقدر روزکاری اوکنده بی اختیار
بولنیورلر .

فتوحات عظیمه به نائلیتاری هب قضا و قدره اعتقادلری سایه سنده
در . اسکندر کبیر ، جنکیزخان هب بوعقیده اوزرینه صاحب
رسوخ ایدیلر . ناپولیونک قدره پک زیاده اعتقادی اولدینی
مشهوردر . ذاتاً اونى نسبة آزعسکرله بیوک بیوک اردولر
اوزرینه هجوم ایدرک احراز ظفره سوق ایدن هب بوعقیده سی
ایدی . شوخالده قضا و قدره ایمان برملک انحطاط و تنزلی
دکل بلکه اعتلا و ترقیسی مستلزم اولور .

مسلمانلرده کی تأخرو تدینک منشأی ظن اولندینی کی نه عقیده
قدردر ، نه ده سائر عقائد اسلامیه در . مسلمانلر نشأنارینی متعاقب نشوة
غریور ظفرله سرمست اولدیلر . بوخالده ایکن ایکی مدهش صدمه به
معروض قالدیلر که بری شرقدن جنکیز خان ایله احفادک هجومی ،
دیگری غربدن اوروپالیرک بتون مملکتارینی استیلاسی ایدی .
بو حال قلوب امته دهشت بخش اولوب بوسبيله متانت و شهامتلی ،
نجدت و عاوهتمتلی زائل اولدی ، صکره برچوق حکومتاره
آیرلدیلر ، نااهل برطاقم امرایه منقاد اولدیلر . نتیجه شواحواله
معروض قالدیلر . فقط امت اسلامیه عقائد صحیحهلری سایه سنده
برکون البته سیلکنوب قالحه حق ، مبتلا بولندینی بومرضدن
قورتلهرق اکتساب عافیت ایده جک و شانلی ماضیسنی اعاده
ایلیه جکدر .

توکل

دین اسلام غلبه بدخواهان طرفندن حواله اولنان سهام
اعتراضدن بریده توکل در .

آنلره کوره اسلامیت توکلی امرایلدیکندن طولانی انسانلری
عطالت و کسالت و کور کورینه حرکت ایتکه سوق ایدیورمش .
فکره دورغونلق ، قانه او یوشقاق ویره رک تعطیل امور . بادی
اولیورمش .

بوواهی سوزلر هیچده طوغری دکدر . چونکه ، مسلمانلر
توکلی : اسباب ظاهره به رعایتله برابر جناب حقه اعتماد ایلکدن
ووسائل و وسائطه تشبیه برابر الله تفویض امور ایتکدن عبارت
بیلرلر .

شوخالده مسلمانلر ازارنده توکل ، تعطیل امور دکدر . بلکه انسان
ایشلدیکی ایشده جناب حقک نصرت و معاونتی تمی ایتک و امداد
الهی به اعتماداً امور مشکله بی اقتحام ایلکدر . (یا بی الله امتکله استشاره
ایت بعد الاستشاره عزم و قصد ایتدی ک شیطلری انفاذ ایله ، الله .
متوکل اول ، الله ذات الوهیتنه توکل ایدناری سور) مألنده اولان
[و شاورهم فی الامر فاذا عزمت فتوکل علی الله ان الله
یحب المتوکلین] آیت کریمه سی اهل اسلامک توکلده کی اساس

و بوباده کی آیات قرآنیہ ایلہ ثابتدر . [ادع الی سبیل ربك
بالحکمة والموعظة الحسنة] نظم جلیلی دین مبینہ دعوت
رفق وملایمت واسلوب حکمت ایلہ اولسنی وسفک دمایہ میدان
ویرلمه منی ناطق بولنمقده ویدایت اسلامدهده بو صورتله حرکت
اولنمقده ایکن مشرکین قریش صاحب شریعت افندمزه واصحابنه
انواع اذا وجفا ایلہ ابراز عداوت ایدرك حیاتلرینه دخی سوء فصد
ایتمش اولملریله مجرد حربیه بادی اولماق اوزره ترك دار و دیار
ومدینه منوره بی کندیلرینه دارالقرار اتخاذ بیورمشلردر .
حالبوکه مشرکین مکه بورادهده کندیلرینی راحت برافماش
ومدینه منوره به تعرض و هجومدن کیرو قلامش اولدقلری کی
کعبه مکرمه بی زیارت ایچون آرهدده وقوعبولان وحیدییه مصالحه سی
نامیله یاد ایدیلان معاهده بی دخی نقض ایله حربیه قیام ایللری اوزرینه
[وقاتلوا فی سبیل الله الذین یقاتلونکم ولا تعتدوا ان الله
لا یحب المعتدین] آیت کریمه سی نازل اولمشدرکه حربك جوازی
حقنده ایلک نازل اولان نظم جلیلدر . اشبو آتی تعقیب ایدن
[ولا تقاتلوهم عندالمسجدالحرام حتی یقاتلوکم فیہ فان
قاتلوکم فاقتلوهم] نص مبینی دخی مقاتله نك انجق مقابله و
مدافعه صورتیله وقوعنه جواز ویرلدیکنی ناطقددر . مقاتله دن

مقصد مقابله اوله رق موجب فتنه واختلاف اولان اسبابك منع
وازاله سنی [وقاتلوهم حتی لا تكون فتنة] نظم منینی و بو
باید محاربات ومقاتلاتده مقابله و مماثلته به رعایتك لزومنی
[فمن اعتدى علیکم فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدى علیکم]
نصی کریمی فرمان بیورمقدهدر .

شو آیات کریمه کافه حقوق حرب وصالحی جامع برر
دستور اولدینی پك واضح و آشکاردر . چونکه حربده مقابله
بالمثل مشروع اولنجه اشبو مماثلته اسباب حرب ایله حریده
استعمال اولنه حق اسلحهده مجروحین واسرایه ایدیله جك
معاملهده جاری اوله جنی وانجق خصم حدود مشروعیه بی تجاوز
ایدرك ظلم وعداوتده بولندینی حالده اكا متابعت جائز اوله میه جنی
[ان الله لا یحب المعتدین] آیتله مصرح بولنمقدهدر .

رسول اکرم افندمزا اسباب موجیه و مجبریه ببناء قبائل اوزرینه
۶۷ دفعه سریه ارسال بیورمش و ۲۷ غزاده بالذات کندیلری بولنمش
اولدقلری حالده یالکز ۹ دفعه طرفین بیننده حرب ظهور ایدرك
دیگرلری مصالحه ایله نتیجه لنمشدر . شو ۹ محاربه نك اسبابی
تجری ایدیورسه کوریلورکه سبب حرب یا کندیلریله معاهد
بولنان قبائلك نقض عهد و خیانت ایتملری و یا خود اعدانك هجوم
وتسلط ایللری اولمشدر .

النصر علی من برمنهم و اتقی . (مال منیفی اشبو مصالحه نامه رسول الله اولان محمدن بنی ضمره ویریلوب حکم و عهدی اولدرکه بنی ضمره اسلام ایله محارب اولماق و پیغمبر کنندیلرینی یاردمه دعوت ایتدیکی حالده احابت ایلك اوزره مال و جانلرینی تأمین ایدر . و متقی و خیرخواه لرینه یاردم ایده جکفی جناب حق ایله پیغمبری نامه تعهد ایدر دیمکدر . اشبو معاهده جلیله مضمونندن غیر مسلم اولان امم واقوا ایله تجاوز می و تدافعی عقد معاهده میه اسلامک مأذون بولندقلری مستفاد اولدینی کبی مصالحه صورتیه جسم اختلاف ممکن ایکن طریق حرب و ضربه سلوک جائز اولدینی نمایان اولور .

اسباب صلحدن بری ده [واعداء لهم ما استطعتم من قوة ومن رباط الخیل ترهبون به عدو الله وعدوكم] نظم جایی موجب نه تدارکات حربیه و تجهیزات عسکریه در . چونکه دشمن تدارکات و استحضارات سفریه ایله تخویف ایدلمش و بوضورتله تعدی و تجاوزینه میدان ویرلیه رک صلح و مسالته میل ایتدیرلمش اولور . نتکم:

حاضر اول جنکه اگر ایسترایسه ک صلح و صلاح . دینامشدر . حاصلی قوتلی برارد و صلح و مسالته ک ای برکفیلی اولدیغنه بناء بوکون هر دولت قوه بریه و بحریه سنی ایجابات عصریم

کوره تنظیم و ترسید ایتمکده و بو صورتله محتاج بولندی حضور و آسایشی تأمین ایتلکده در .

حکومت

حکومت لغتده حکم کبی فصل و قضا معناسه در . حاکم ، حکم انفاذ حکم ایدن کیمسه در . انجق حکم حاکمکن ابلقدر . حکم مفرد و جمعه ده اطلاق اولنور . لکن لسان عرفده حاکم طرف حکومتدن نصب اولنان ، حکم ایکی کشی بپننده منازع فیه اولان بر مسئله بی حل ایچون بالرضا تعیین ایدی لان کیسه یه دینور . حکومتی ارستطالیس - حکم مطلقک دولت و جمعیت ایچنده اجرا سیدر - دیه تعریف ایتمشدر . مشهود اولدینی وجهله نوع بشر انجق جمعیت حالنده یشار . بوا یسه انتظامه ، انتظامک حصولیده بر قوته محتاجدر . بو حالده بشرک وجودی اوقوت وجودیه قائمدر . اوقوت ایسه قوه حاکمه یعنی حکومتدر . حکومت مأثر بشریه دن اولمیوب حاکم مطلق تعالی و تقدس حضر . تلرینک تأسیس بیورمش اولدینی بروضع آلهیدر . انجق جناب حق حکومت و حاکمیتی کرک افراد مخصوصه کرک جماعات معینه یه صورت دائمه ده بخش و حصر ایتماش اولدیغندن هر قوم مقاصد

مخصوصه سنی استحصاله انسب اولان صورتله نظام ویرمهک صلا -
حیتداردر. بوصلاحیته استناداً امم واقوامدن بهضیاری حکومت
مطلقه بی دیگرلری ده حکومت مشروطه ویا جمهوری بی التزام
ایشاردرکه شو حالده حکومت اوج قسمدر : مطلقه ، مشروطه ،
جمهوریه در .

حکومت مطلقه : زمام حکومتی تماماً الله آلمش اولان
بر مستبدك حکومتیدر .

حکومت مشروطه : ملت مجلسك رأی وفکرینه اتباع ایدن
حکمدارك حکومتیدر .

حکومت جمهوری : نسل معیندن منتخب حکمدار مخصوص
اولیوب هرکیم اولورسه اولسون افراد ملتدن بری اکثریت
آرا ایله بالانتخاب حکمدار مقامنده اولمق اوزره وقتاً رئیس نصب
اولنور .

شو حالده حکومت قوانین قطعیة مؤسسهیه تابع اولورسه
مشروطه ، افراد ملتك مجموعتك ویا اکثرینك رأی و اراده سنده
بولنورسه جمهوری، قوانین موضوعه و اصول متخذ سنك قطعی
اولیه رقی بالکمز برکشینك کیف و اداره سنه ، و اقوانین و اصولی
آرزومنی وجهله فسخ و تبدیل اقتدار واجرا آتیه تابع اولورسه
مطلقه اولور .

اصول حکومت بالعموم انسانلر و بالخاصه آوروپالیر اراده سنده

قسماً یکیدر . چونکه آوروپاده اوللری حکومت اولیوب اهالی
بالکمز بررئیسك اداره کیفیه سنه و پاپاسلرک امر و حکملرینه
تابع بولنمقده ایدیلر . صوکره لری فنون و معارف ترقییه و باخصوص
اندلسده عربلردن انتشار ایدن انوار معرفت اوروپا ایچنده
پارلامغه باشلادی . پك چوق کتب عربیه علی الخصوص اندلس
اعاظمندن ابن رشد و ابن خلدون کبی ذواتك برطاقم کتابلری فرانک
لسانلرینه ترجمه ایدلمکله (لا طاعة للمخلوق عند معصية الخالق)
کبی قواعد جلیله اسلامیه کیمیا آسا تلقی و قبول اولندی و ایشك
ایچنه برارده یونان قدیم حکمیاتی قارشیدیرلقدن صکره :
(کوسفند از برای چوبان نیست — بلکه چوبان برای خدمت اوست)
حکمی ایله حکمدارك قانوندن ماعدا امرینه اطاعت ایدلمه سی
و قانوندن باشقه حاکم اولماسی و انسانلرک افکار و آماننده حر
وسربست بولمنی کبی اکثریسی موافق شریعت بولنان احکام
واحوال موضوع بحث اولمغه باشلادی . فیض معرفت سایه سنده
افکارلری تنور ایده ایده نهایت حکومت و مدنیتلری شو کورمکده
اولدیفمنز درجه کماله رسیده اولدی .

نظر اسلامیتده حکومتك حکومت مشروطه اولدینی
شبهه سزدر . چونکه مسلمانلر حکمدارلرینی کندیلری نصب
و تعیین ایلمکده اولدقلر یچون خلیفه نك ملت اوزرنده دکل ملتك
خلیفه اوزرنده حق حاکمیتی واردر . بناء علیه مسلمانلر خلیفه لرینه

(لا طاعة... إلخ) حدیث شریفی مؤداسنجہ شریعتک
کوستردیکی طوغری یوله کیندکجه اطاعت ایدرلر، بالعکس طریق
حقدن انحراف ایله ظلم وفسادی التزام ایلدیمی ا کا متابعندن
واز کجهرک خلع وتبدیلنی دیناً واجب کوررلر .

امامت و خلافت

امامت ایکیدر : صغری ، کبرادر . امامت صغری : نمازده
امامت، امامت کبرا : مصالح ناسی صیانت ایچون امام الانبیا افندمن
طرفندن خلافت طریقیه ریاست عامه در .

(الخلافة بعدی ثلاثون سنة ثم یکون ملکاً عضواً)

حدیث شریفی خلفای راشدین حضراتی خلافتارینک علی وجه الکمال
اولدیغنه اشارت اولوب سائر ائمة مسلمینه دخی خلیفه اطلاق جائزدر . زیرا
ریاستاری رسول اکرم افندمزدن نیابت صورتیه در .

حماية بیضة اسلام وتنفيذ احکام، اقامة حدود وتجهيز جنود، جمع
عشر وزکات وامثالی امور ومعاملات ایچون امت اوزرینه
نصب امام فرضدر . انجق بعض خوارج ایله ، معتزله دن اصم
تغلبدن احتراز ایچون « امت دین قویعه تبعیت ایدرسه نصب امام
فرض دکلددر » دیشاردر .

امامتک شروطی یدیدر . (۱) عدالت، (۲) علم، (۳) سلامت
حواس ، (۴) سلامت اعضا ، (۵) اصابت رأی و سیاست ، (۶)
شجاعت ، (۷) قریشی اولمقدر .

اشبو شروطی جامع اولمیان ذات منصب جلیل دینی اولان
خلافته مستحق دکلددر . چونکه خلیفه عادل اولمازسه ظالم اولور،
ظالم ایسه لسان شریعتده ملعون اولدیغندن خلیفه اوله ماز .
جاهل ، معلول ، مختل الشعور ، جبین اولورسه احکام شرعییه
تنفيذ ومصالح عبادی رؤیت ایده میه جکی کبی لدی الایجاب
محاربه دن قورقارق حقوقی دینی وامور ناسی حفظ وصیانت
ایده مز، بویله برعاجز ایسه هیچ بروقت ریاست عامه یه اهل
اوله ماز .

شروط مبحوئده امت اصلاً اختلاف ایتمه مشدرکه بونار
متفق علیه در . یالکز قریشی اولمق شرطی مختلف فیه در .
ابن خلدونک بیانی اوزره هدایت اسلامده قریشی اولمق دفع نزاع
ایچون شرط قلنمشیدی . چونکه قریشک اقوام وقبائل سائر
اوزرینه عز و شرفی وار ایدی . ا کر قریشدن ماعداده خلافت
تقرر ایتسیدی ، قریشیلر مخالفت ایده جک وبووجهله جماعت
اسلامیه آره سنه تفرقه دوشه جک ایدی بوایسه [اقيموا الدين
ولا تتفرقوا فيه] نظام جلیله مخالف ایدی . صکره لری قریشده

بوشرف غالبیت قلمدیغندن خلافتده بوشرطه لزوم کورلمدی .
ارتحال نبی بی متعاقب بین الاصحاب خلیفه انتخابنده اوج رأی
حاصل اولمشیدی :

برنجیمی؛ خلیفه اوله حق ذاتک سیاست اموره و حراست دینه
اهل و مقتدر بولمسی کیفیتی ایدی . بورأی اکثری انصارک
مختاری اولوب منتخبلاریده (سعد بن عبادہ) ایدی . بو
(اسمعوا و اطیعوا وان ولی علیکم عبد حبش) حدیث
شریفنه موافق بولندیغندن بالآخره اکثری خوارج ایله عامه
معتزله بورأی قبول ایلشلردر .

ایکنجیمی؛ خلیفه سیاست و حراسته مقتدر اولمقلا برابر
قریشی اولمسیده مشروط ایدی . بورأیده اکثر مهاجرینک مختاری
اولوب نامزدلری ابوبکر الصدیق ایدی .

(الائمة من قریش) حدیث عالیه استدلایل ایدهرک
مؤخرأ اهل سنت بورأیه قائل اولمشلردر .

اوچنجیمی؛ خلافت قرابتک احق اولمسی ایدی . بوبنی
هاشم ایله انلره تابع بولنانلرک رأی اولمقلا منتخبلری حضرت علی
ایدی . (اما ترضی ان تکون منی بمنزلة هارون من موسی)
حدیث شریفیله احتجاج ایدهرک بوتون شیعیلرده بورأی التزام

ایلمشلردر .

بو اوج منتحبندن ابوبکر الصدیق اکثریتی احراز ایدهرک اجماع
امتله خلیفه انتخاب اولمش و سعد بن عبادہ دن ماعداسی کندیلرینه
تبعیت ایلشدر .

بین الامه خلیفه انتخابنده درت صورت وارد :

(۱) شوراسی عامه یعنی اهل حل و عقدک انتخابیه اولمقدر .
حضرت ابوبکر ایله حضرت عاینک خلافتاری کی . بو باده عموم
اهل حل و عقدک بیعت ایتمی شرط دکلد . بلکه — والا اکثر
حکم الکمل — قاعده فقهیه سنجه اکثریت کافیدر . نته کم سعد بن
عباده خلیفه اول و ثانی یه و اصحابدن بعضیلریده حضرت علی یه
بیعت ایتما مشلر ایدی .

(۲) شورای خاصه ایله یعنی خلیفه سابقک اختیار ایتدیکی بر قسم
مخصوصک انتخابیه اولور . حضرت عثمانک خلافتی کی که
حضرت عمرک تعیین ایتدیکی اصحاب شورای سته نک رأی
و انتخابلریله استخلاف اولمشلدر .

(۳) وصایت و یا ولایت عهد طریقیدر که خلیفه سابقک
شرائط خلافتی حائز اولناردن برنی ولی عهد تعیین ایدوب
امتک مظهر قبولی اولمسیله منعقد اولور . حضرت عمرک خلافتی کی .
مشارائهی جناب ابوبکر ولی عهد تعیین ایتمش و امت طرفندن مظهر

قبول اولمشیدی . عصر اولده خلافت شواوچ صورتله منعقد
اولور و خلیفه اجماع امتله مقام خلافتی احرار ایدر ایدی .
(۴) تغلب و حق سیف طریقیدر که ناس امامتده اختلاف
ایدوب هیچ بری دیگرینک خلافتنه راضی اولمازسه ایچلرندن
سیاسته مقتدر اولانلردن برینک مقام خلافتنه طالب اولسی جائز
اولور ، امت آنک نداسنه اجابت ایدر و اختلاف طرف اوله رق
احوال کسب سکونت ایلرسه خلافتی صحیح اولور .

خلافتده توارث

خلفای راشدین زمانده خلافت ارثی اولمایوب امت
طرفندن بالاستشاره انتخاب اولور ایدی . حضرت عمر اصحاب
شورایه اوغلی عبداللہی انتخاب ایتما لری تنبیه ایش ، حضرت
علی ده جناب حسن حقنده « لا آمرکم ولا انہا کم اتم البصر »
دیهرک بو خصوصی امتہ تودیع ایتشدی .

خلافتی ارثی قیلان معاویہ بن ابی سفیاندر . مشارالیه
بین المسلمین فتنه ظهورندن قورقه رق اهل و مستحق کورمش
اولدینی اوغلی یزیدی ولی عهد تعیین ایش و بوضورتله خلافت
امویارده تقرر ایتشدی . یالکز بونلردن عمر بن عبدالعزیز خلفای
راشدین مسلکنه اتباع ایدرک مشاعر تابعیندن وفقهای سبعمه دن

قاسم بن محمد بن ابوبکر الصدیق ولی عهد تعیین ایتک ایسته دیسه ده
امویارک تغلبی سببیه آکا موفق اوله مامشیدی .

آل عباس طریق معاویہ بن التزام ایتدیلر . یالکز مأمون ،
عمر بن عبدالعزیز کی ، چهار یارک زین مسلکنی بالالتزام خاندان
علیدن علی رضا بن موسی کاظمی ولی عهد تعیین ایتشدی . فقط
بونی عباسه کرا کلهرک مأمونک بیعتی نقض ایله عموجه سی
ابراہیم مهدی یه بیعت ایتدیلر سده ولی عهد مشارالیهک فجأة
وفاتی وقوع بولان بونی و فسادی تسکین ایش و بوندن صکرده ده
هیچ برکیمسه دیگر خاندان دن ولی عهد تعیین مسئله سنی اورته یه
قویه مامشیدی .

آل عثمانیه بنی عباسه اتباعاً خلافتی ارثی اوله رق ایغایلدیلر ،
آل عثمان ابتدالرنده مقام خلافتی حائر اولیوب یالکز حق حکومتہ
مالک ایکن ۹۴۳ تاریخنده خلافت بنی عباسدن کندیلرینه انتقال ایش
اولغله خلافت و حکومتی جامع اولشاردر . خاندان آل عثمانک
خلافت و امامته استحقاقاری بر وجه آتیدر :

اولا : عثمانیایارک برنجی خلیفه سی بولنان سلطان سلیم خلافت
اسلامیه یی دست کفایتنه الدینی زمان کندوسنه قارشو طوره حق
بر حکمدار یوق ایدی ، درایت و اعلیتی ده امتی حمایه یه بالغاً
مابلغ کافی ایدی .

تایاً : اخر خلفای عباسیه اولان متوکل علی الله سلطان

سایمک کفایتی تقدیر ایدمرك خلافتی اکا ترك و تودیع ایتش و بو کیفیت اهل حل و عقد طرفندن عموماً مظهر قبول اولمشیدی. حتی علمای مصر و علمای رومدن مرکب بر مجلس عمومی سلطان سلیمی خلیفه انتخاب ایدمرك سیف شہامتی انک میان ہمتہ باغلمشردر. ایستہ جلوسی متراقب اجرا ایدیلان تقلید سیف آیینی بوندن نشأت ایتشدر.

ثالثاً: سلطان سلیم قبلہ گاہ مؤمنین اولان حرمین محترمین خدمت موجب المفخرتی ید کفایتہ آلدینی کبی الی یومناہذا سلاطین عثمانیہ بو خدمت مقدسہ ایلہ مباهی بولمقدہدر.

رابعاً: خاقان مشار الیہ امانات مبارکہ بی دست امنیتہ آلہرق حفظ و حمایہ ایتشدر. الحاصل صفدر دوران سلطان سلیم خان حق سیف و وداعت و شورای عامہ ایلہ مقام جایل خلافتی حائر اولمشدر.

الیوم پادشاہ زمان سلطان محمد خان خامس حضرتلری دہ ملتک انتخابیلہ اجتماع ایدن وبا فتوای شرعی اهل حل و عقد اولدینی ثابت اولان مجلس عمومی ملت طرفندن بالانتخاب کرسی خلافتہ اجلاس ایدلکله بالعموم مسلمانارک خلیفہ سی و بتون عثمانیارک پادشاہیدر. خلیفہ بالحقہ اطاعت لازمہ دیانت اولدیغندن بالاعمال تابعیت سلطنت سنیہدہ بولنمیان مسلمانارک دخی معناً او مقام قدسیست اتسامہ ارتباط دینیلری شرعاً و عقلاً

مبدانہدر. بوکا بناءدر کہ ہندہ ، اقصای شرقہ والحاصل کافہ بلاد اسلامیہدہ نام عالی جناب خلافتپناہی یہ خطبہ اوقونمقدہ و معناً اطاعت و انقیاد اولنمقدہدر.

بودہ اثبات ایدر کہ مقام خلافتک مقام سلطنت سنیہ اولدیغہ بالکمز عثمانیلر جہدکل بالعموم مسلمانلر جہ اجماع حاصل اولمشدر. ارہ صرہ یمندہ اوافق بر دائرہ ایچندہ ادعای امامت و یاخود اقصای غربہ بر حکومت و امارت طرفندن درمیان اولنان دعوای خلافت شرعاً بر وجہاہ حائر اہمیت دکلدر. چونکہ بونلردہ خلافتک شروط اساسیہسندن اولان شوکت و سیاست و حراست دینہ قدرتدن اثر یوقدر. بناءعلیہ بونلرک حوزہ حکومتدہ اولانلری نظر شرعدہ باغیلردر.

وزارت

مقام خلافتدہ بولنان ذواتک امور و مصالح دولتی بالذات تدویر و رؤیتلری قابل اولہمیہ جنی جہتہ کندیلرینہ ظہیر و معاون اولمق اوزرہ وزیر استخدام ایتلری ایجابات شرعیہ و سیاسیہدن و لوازم حکومت و خلافت اسلامیہ دندر.

[ولقد آتینا موسی الکتاب و جعلنا معہ اخاہ ہرون وزیرا] نص جایی و (من ولی شیئاً من امورا للناس

واراد الله به خيراً جعل له وزيراً صالحاً ان نسي ذكره

وان ذكر اعانه (حديث شريف ايلده وزارتك لزومي ثابتدر. مال
عالي حديث - عهده سنه خلقك اموري تفويض اولنانلارك حسن
موفقيتارينه اراده الهيئه تعلق ايدر. اويله صالح بر وزيره مقارن
قيلا ركه اونوتديني شيلري كنديلارينه اخطارده، صكره ده مقتضاسني
اجرا ايچون معاونته بولنور - ديمكدر .

سلطان انيا افندمزده وزير استخدام ايتمشلر و بو خدمت
مبجله ايله شيخين حضراتي بكام بيورمشلردر . حضرت صديق
جناب فاروقى ، مشار اليهده حضرت علي ي و ديكر اصحاب
كرامدن بعضيلريني وزير اتخاذا ايتمشلردر .

بين الخلفا امر وزارتته اهتمام و اعتنا ايدلمش اولديني حالده
خلفاي عباسيه زمانه قدر وزارت غير رسمى و يالكز فعلى
و عملى اوله رق دوام ايتمش ، خاندان عباسيه اينه وزارتى بر
مسند مخصوص اولمق اوزره رسماً تأسيس و توجيه ايتمشدر .

وزير ، كلمه سنك اشتقاقنده علماء سياست اوج وجهله
بيان مطالعه ايتمشلردر :

برنجيسى : وزارتك اغرلق معناسنه اولان « وزير » دن
مشتق اولمسيدير . بوكا كوره وزير ، حكومتى درعهده ايدن

حكمدارك بارثقىل مسئوليتنه معاونت و راي و تدبيرى ايله
تخفيف اوزارينه خدمت ايدن ذات ديمكدر .

ايكنجيسى : وزارت ملجأ و پناه معناسنه كلان « وزير »
دن مشتقدر . بورايه نظراً پادشاه وزيرك تدابير صائبه و آراي
ثاقبه سنه التجاده بولشمش و تسويه مصالح حكومتده حكمدارك
ماجأ و پناهى اولمش اولور .

اوچنجيسى : ظهير وقوت معناسنه اولان « آزر » دن
ماخوذ اولمسيدير . بو فكره كوره پادشاه وزيرك راي و عرفاني
و حسن تدبيرى ايله قوى الظهر اولور ديمكدر .
صفات لازمه وزارت ؛ شريعت و سياست نقطه نظرندن
آلتيدر :

برنجيسى : سلامت حواس و اعضادر . لساننده ويا سمع
وبصرنده آفت وسير و حر كتنه مانع اوله حق درجه ده اعضاسنده
نقصانيت بولنانلر وزير اوله مازلر ؛ چونكه بوكي نقائص ايفاي
وظائف وزارتته برر مانعه تشكيل ايدرلر .

ايكنجيسى : علم و معرفتدر . وزيرك امور معظمه دولتى
اداره ايدجك مرتبه ده اصحاب علم و وقوفدن اولمى شرطدر .
زيرا وزيرك جهلندن نشأت ايدجك اولان اوافق بر خطاي
اجتهادى دولتك باشنه بيوك بلالر كتيره بيلير .

اوچنجیسی : عدالتدر . شرائط شرعیہ بی جامع عدالتدن محروم بوانلار منصب وزارتہ اهل اولہ مازلر .

دردنسیسی : متانتدر . مصالح جاریہ بی وامور سیاسیہ بی تدبیر ایچون وزیرك رأى متین صاحبی اولمسی لازمدر .

بشنجیسی : نجات وشجاعتدر . محافظه بلادہ و عندالایجاب مجاہدہ اعدایہ مقتدر اولہ میان برجین رتبہ وزارتہ لایق ومستحق دکلدر .

آلتنجیسی : کفایت و اقتداردر . امور حربیہ و خصوصات مالیدہ وزیرك صاحب کفایت و اہلیت اولمسی شرط اہمدر .

حکومت اسلامیدہ وزارت ایکی نوعدر : بری وزارت تفویضیہ ، دیگرى وزارت تنفیذیہدر .

وزارت تفویض ، حکمدار طرفندن وکالت مطلقہ بی حائز اولان صدر اعظمك وزارتیدر . چونکہ امور حکومت پادشاہ طرفندن صدر اعظمہ تفویض اولنمش و مصالح دولتك رؤیت وتسویہ سنہ وکیل و مأذون بولنمشدر . شو حالہ صدر اعظم رأى ذاتیسیلہ بالجملہ امور ومعاملات دولتی اداره ایدر . والی ، متصرف ومأمورین سائرہ بی نصب وتعیین وامور مانیہ وخصوصات داخیہ وخارجیہ بی حسبالوکالہ تدبیر وتدویر ایلر ، آنک وظیفہ سی خارجندہ قالانلر همان محدود اولور . مثلاً ، حکمدار

ولی عہد تعیین ایدر . وزیر مفوض بویلہ براققدارہ مالک اولہ مازلر . پادشاہ وزیرك نصب ایتدیکی ولایة ومأمورینی عزل ایدر . وزیرایسہ پادشاہك تعیین ایلدیکی مأموری عزل ایدہ من .

وزارت تنفیذ ، حکمدارایلہ اہالی بینندہ اجرای وساطتدن عبارت بر مأموریتدر . بووزیر امور دولتی تدویرہ ومہام ملکئی رؤیت وتسویہ مآذون وموکل دکلدر . آنک وظیفہ سی همان ایکیہ منحصر کبیدر . بری خلیفہیہ عرض معلومات ، دیگرى حکمدار نامنہ اجرای تبایغاتدر .

حکومت اسلامیدہ وزارت یالکز بروزیرہ منحصر اولمیوب ایکی ودها زیادہیہ جواز ویرلشددر . نتکیم حکومت عثمانیدہ بونی التزام ایدہ رك مسئول برہیئت وکلایی ترتیب و قبول ایلش وبوکیفیت مشروطیت مشروعه مزكدہ ایجاباتندن بولنمشدر .

مشورت

[ولتکن امة يدعون الى الخير ويأمرون بالمعروف

وينهون عن المنكر] آیت جلیلہ سی کہ معضای منیفی - سزدن ناسی خیرہ دعوت ایدر وامر بالمعروف ونہی عن المنکر ایلر برجاعت بولونسون . دیکدرکہ مشورتك مشروعیّت ولزومنہ دلالت ایدر .

معروف : شرع وعقلك استحسنان ابتدیكى ، منكر : شرع وعقلك قبیح كوردیكى شیلردر . نظم جایله کی خطاب عمومیدن امر بالمعروف ، نهی عن المنكر بتون امت اوزرینه فرض اولدینی و آنجق بوامر مهمك اجراسی احكام الهیهیه وقوف و معاملات ناسه آشنا اولتی کی برطاقم قیود ایله مقید بولمسنه نظراً بونك فروض كفايه دن اولدینی استدلال اولمتمده و امت آره سنده بو وجیهه نی آنجق اهلیت و فضیلت ایله تمیز ایدنلرك درعهده ایده بیله جگاری آكلانلر مقدمه در . چونكه امر بالمعروف نهی عن المنكر هر كس بالذات تصدی ایده جك اولورسه منفعت یرینه مضرت حاصل اوله جنی شبهه سزدر . زیرا شروط مذکوریه واقف اولیانلرك منكر ایله امر ، معروف ایله نهی ایتملی ملایمت یرنده غلظت ، غلظت یرنده ملایمت کوسترلرلی محتمل و بناء علیه فائده یرینه ضرر ایقاع ایتملی ملحوظ و متبادردر .

شو حالده فرض اولان امر بالمعروف ، نهی عن المنكر ده بوانه جق یعنی ملك و ملكك صلاح و سعادتتی دوشونه جك و بالا ستشاره اموراتی تدویر ایده جك اولان هیئت شورانك بر هیئت فاضله و ممیزه اولمی و بوجهته مشورتك بر امر مشروع بولمشی آیت کریمه نك بیانات عالییه سی جمله سنددر .

[و امرهم شورى بينهم] [و مشاورهم فی الامر] نظم

جلیلاری بالخاصه امر مشاوره نك مشروعتی حقنده شرف نازل اولان آیات بیناتنددر .

کتاب الله ایله منصوص بوانان امر مشورت (المشاورة حصن من الندامة و امان من الملامة) و (لقحوا عقولکم بالمذاکره و استعینوا امورکم بالمشاورة) و (ما خاب من استخار و لا ندم من استشار) کی احاث پیغمبریه ایله ده ثابتدر .

بنی اکرم افند مزده دائماً اصحاب کراملرله مذاکره بیوریرلر و مصالح امتدن پك چوغنی بالاستشاره فصل و قضا ایدرلردی . غزوه خندقده اعداء ایله برلشمش اولان غطفانیلرك ترك خاصمه ایله یرلرینه عودتاری ایچون مدینه منوره اثمارینك ثلثی و یره ركه صالحه اولمسنی طرف رسالت پناهی یه عرض ایدن اصحابدن بعضیلرینه افند من (حتی اشاور السعود) یعنی سعد بن معاذ و سعد بن عباده و سعد بن قزازه ایله مشاوره ایدیم بیورمشار وانلرله مشاوره نتیجه سی برشی و یرلمه مک کیفیتی اولغله اولوجهله عمل بیورمشاردر . اصحاب کرام حضراتیده سنت سنییه یه اتباعاً عمومیتله مشورنده بولنورلر و هر خصوصده مشورتی کندیلرینه رهبر اتخاذایلرلر ایدی .

حضرت عمر ك امر مهم خلافتی شورایه تودیع و مجلس مشورتی دخی تعیین بیوردقاری معلومدر .

حضرت حیدر مشورتی توصیه ایدر واندہ یدی خصصت اولدیغنی سویلر ایدی . انلرده (۱) استنباط صواب (۲) اکتساب رأی (۳) خطادن تحصن (۴) ملامتدن تحرز (۵) ندامتدن نجات (۶) الفت قلوب (۷) اتباع اثردر .
اشته بونلر دلالت ایدر که : اسلامیتده استبداد و تفرده مقدوح و ممنوع ، استشاره و اشتراك ایسه ممدوح و مشروعدر .

استشاره نك صورت اجرائیه سنه كلنجہ بونكچون برحد معین یوقدر . ایجابات زمانیه به کوره حرکت اولنور . صدر اسلامده اداره حکومت بسیط و ساده و امتك فضائل اخلاقیه و محاسن فکریه لری سایه سنده معاملات ناس هر درلو شوائبدن آزاده اولملاه برابر خصوصیات مهمه ایچونده اکثری مسجد شریعه اجتماع ایدر ك مذاکره و مشاوره بیوریلور و بوضورتله اداره امور اولنور ایدی .

اوائل دولت علیه ده دخی امور حکومتده مشورت اولنور . واحوال فوق العاده ده سنجاق بککری و او جاق اغالری کبی امور دیدہ و کار آزموده برطاقم اعیان ملت جمع ایله مجلس مشورت عقد اولنور و انلر ك رأیاری سورولور ایدی . ابق سطوت حکومت اکثریا بونلر ك رأینه غلبه ایدر و رأی حکومت حکمران اولور ایدی .

شمدی ایسه بمنه تعالی مشروطیت مشروعیه و حریت اساسیه تأسس ایتمش اولمغله فی زماننا لازم اولان شی ، امور کورمش مملکتك تجارت ، زراعت و قابلیت استعدادینه وقوف حاصل ایلمش و بین الامه امانت و استقامتله شهرت بولمش عامادن ، امرادن ، تجارت و هر صنف کنزیدکانندن برطاقم ذواتك مبعوث اوله رق انتخابیله انلر كده امور دولت و مصالح ملتی عدل و حقانیت دائره سنده رؤیت و تسویه به نصب اهتمام ایلملرندن عبارت قالیر .

مشورتدر ناظم احوال ملك و سلطنت
مشورتدر امته مصباح مجد و مسعدت
مشورت هرامروکار مشکلی آسان ایدر
حضرت حق لطفا یدوب توفیقنی احسان ایدر

اقرن برأیك رأی غیرك واستشر
فالحق لا يخفى على الاثنين
للمرء مرآة تریه وجهه
ویری قفاه بجمع مرآتین

ان اللیب اذا تفرق امرء
فتق الامور مناظر او مباشر
واخوالجهالة یستبد برأیه
فتراه یعتسف الامور مخاطرأ

حاصلی بالاده ذکر و اتیان اولنان آیات جلیله قرآنیه .
اقوال و افعال سنیه نبویه مشورتک وجوب مشروعتنی اثبات
ایتمکده اولدینی و مشورته کسب استحقاق ایتک ایچون صفات
لازمه اهلیته ده اعتنا اولغنی و صایای شرعیه و مقتضای سنن
نبویه دن بولندینی ثابت اولمقده در . بناء علیه کندیلله استشاره
اولنه جق و راینه مراجعت ایدیلله جک ذواتک حال و شانلری
نظر اعتباره آلتیق لازمدر . صفوت فکر ، جودت قریحه ،
قوت نفس ، سلامت حس ، وقوف و اطلاع ، تجربه امور ،
صدق و صلاح کبی اوصاف ، اسباب اهلیت و کفایت جمله سنددر .
بورالر معلوم اولدقدن صکره آرتق به ترتب ایدن وظینه
موافق شرع شریف اوله رق تأسس ایتمش بولنان مشروطیتمزک
قدرینی بیله رک مجلس مشورته کی وکیل و مبعوثلریمزک مظهریت
و موفقیتلری تمی ایتک و شوخشایش ربانینک شکرینی ایفا
ایلمکدن عبارت قالیر .

احکام بغات

بغات : بغیر حق خایفه به اطاعتدن خروج ایدن فرقه
عاصیه در . اهل خروج اوج قسمدر :
برنجیسی : قطاع طریققدر که اطاعتدن خروج ایله قتل
نفوس و غصب اموال فضایلچنده بولنان و اینسای سبیلک امنیتنی
سلب و ازاله ایلان گروه اشتیاد که بوده درت قسمدر :

(۱) شقاوت و قطع طریق جرأتنده بولنوب انجق قتل و غصب کبی
برکونه مفسدت ایقاعنه فرصتیاب اولمه دن اخذ و گرفت اولنانلر در که
بونلرک جزالری تعزیر و ضربدن صکره حبس و توقیف ایدلمکدر .
[اوینفوا من الارض] آیت کریمه سنده کی نفی دن مراد بوجب سدر .
(۲) یالکز سرقت و غصب مال ایدنلر در . بونلرک شرعاً جزالری
سرقت ایتدکلری مال بهری ایچون نصاب سرقت (۱۰) درهم
کמוש و یا بوقیمتده اولان برمال (بالغ اولورسه علی الخلاف
برالی و برایاغی قطع اولنمقدر .
(۳) یالکز قتل نفوس فضیحه سنده بولنانلر در . بونلر
جزاء یعنی « حد الاقصاصاً » قتل اولنوب نمازلری قیلنمیه رق دفن
اولنورلر . بوبابده ولی مقتولک عفوی صحیح دکدر .
(۴) قتل نفوس و غصب اموال جرأتنده بولنانلر در .
بونلرک جزالری ایسه شوآلتی صورتدن بریله در اوده :
اولا قطع صکره قتل و یا قطع بعده صلب و یا هراوچینک اجرایی
یا خود قتل و صلب یا خود یالکز قتل و یا یالکز حیاً صلب
اولنمقدر .
اهل خروجدن ایکنجیسی : بغاتدر که عن تأویل دائره
اطاعتدن خروج ایلان زمره در . بونلره اولاً نصیحت ایدیلله رک
شبهه لری دفع و ازاله اولنور و انقیاد و اطاعته دعوت ایدیلور .
فکر و عصیانلرنده اصرار ایدرلرسه قتللری ولدی الايجاب حصر

وتضييق ايدملاری لازم اولور . اسيرلرنده خليفه مخبردر ، استرسه قتل ايدر استرسه توبه ورجوع ايدنجه يه قدر حبس ايلار .
اهل بنی ايله حرب ايدوب قتل اولنانلر شهيد اولغله بلاغسل قانلریله دفن اولنور و نمازلی قیلنور باغیلردن قتل اولنانلر ايسه غسل وتکفين ايدیلرله بلا صلاة دفن ايدیلور .
اوچنجیسی : خوارچدر بونلرده عن تأویل عصیان ايدرلر . سده بغات کبی یالکز اطاعتدن خروج ايله قالمیه رق مال و جانی استحلال و مذهب و عقائدی استقباح کبی برطاقم مفاسدی التزام ايدرلرکه بونلرک حکم و جزاسی بالاتفاق بغاتک جزاسی کييدر .
نتکیم حضرت علی بونلری قتل و جمعیتلرینی پریشان ایلشدر .
بونلر لسان پیغمبری ايله ملعوندر (الفتنة نائمة لعن الله من ايقظها) حدیث شریفی مضموننده داخلدرلر .

قصاص

(ولکم فی القصاص حیوة) جناب حق بو آیت کریمه سنده

قتل نفس ایچسون مهابت افزا بر جزا تعیین بیوررکن ازاله حیاتدن عبارت اولان قصاصی ضدی بولنان حیاته ظرف قیلمش و قصاص ایچنده حیات بولندیغنی بیان بیورمشدر . فی الحقیقه برکیمه دیگرینی قتل ایلدیکی حالده قصاصاً کندیسکده قتل ایديله جکفی ملاحظه ایدنجه قتلدن فراغت ایلر بوجهتله قصاص

قاتل ايله مقتولدن هرایکیسکده حیاتی محافظه ایلار .

قاتل اولیای مقتولک کندیسنی قتل ایده جکلرینی دوشونه رک نفسی صیانه انلرکده قتلنه تشبث ایده جکندن قصاص ایدیلنجه انلرک حیاتلری محافظه ایدلش اوله جفی کبی قاتلک قصاصاً اعدامندن دیگرلری عبرت آله جفی جهته بویوزدن برچوق قتللرکده اوکی انمش اولور بنام علیه قصاصده حیات عظیم واردر .
قتل حرامدر و بش قسمدر .

برنجیسی : قتل عمددرکه معصوم الدم اولان بر آدمی آلت جارحه ايله قصاصاً اوروب اولدرمکدر .

ایکنجیسی : شبه عمددرکه مصون الدم اولان بر شخصی آلت جارحه دن بشقه — صوبا و طاش کبی — برشی ايله قتل ایلکدر . امامین حضراتی قتل عمدی : وصف سابقی حائز اولان بر آدمی وجود انسانینک تحمل ایده میه جکی برشی ايله قصداً اوروب اولدرمکدر ديه تعريف ایتدکلرندن شبه عمد مشار الیه میه کوره قتل عمددر .

اوچنجیسی : قتل خطادرکه بر آدمی قصده مقرون اولقسزین یا کلاشاق ايله تلف ایلکدر . بو خطا ایکی نوعدر بری : فاعلک ظننده خطادر — آ و ظنیله برینه قورشون آتوب آتی تاف ایلک کبی ، دیگرکی : فاعلک فعلنده خطادر ، صیده آتیلان قورشونک بر آدمه اصابته قتل اولنمی کبی .

در نجیسی : خطا مجرا سینه جاری اولان قتل در که فاعلن
ایجاب صدور ایدن قتل در یوکسک بریدن قضا بر آدمک
اوزرینه دوشوب آنی اولدرمک کی .

بشجیسی : قتل سیدر یعنی بر آدمک قتلنه سیدر اولمقدر ،
غیرک مالکنه صاحبک اذنی اولمقسرین بر قیوقازوب اگا
بیلیمه رک بر کیسه نک دوشوب اولمی کی .

اقسام مذکوره دن قتل عمدک موجبی [کتب علیکم القصاص

فی القتل] نص جلیلی وجهله قصاصدر . چونکه قتل عمد بر
جنایت کامله اولدیغندن اگا ترتب ایدن عقوبتک ده عقوبت کامله
اولمی لازمدر .

آنحق خواجه عالم شارح اعظم افندمن (ادرؤ الحدود

بالشبهات) بیوردقلرندن وحدودده قصاص ده داخل بولندیغندن
فعل قتلده شبهه قائم اولدجه قصاص اجرا ایدلمیه رک تعزیر ایله
اکتفا اولنور .

قتل عمددن ماعدا قتلرک موجبی دیتدر . آنحق شبهه عمدده
بر کیسه دیکرخی صوا ایله ضرب ایدوب اوضربدن مضروبک
برعضوی مجروح اوله رق متأثراً وفات ایله سه قصاص لازم
اولور .

تسبیا قتلده دیتک لزومی متسببک قتلده سببیت ویردیگی فعلی
حقسز اوله رق ایشله مسیله مشروطدر . متسبب حقیقی اولورسه
اگا دیت لازم کلر . مثلاً بر کیسه کندی ملسنده بر قیوقازوب
اگا بری دوشه رک تلف اولسه متسبب کندی ملکنده تصرف
ایدوب فعل حفرده متعدی اولدیغندن دیت ایجاب ایتمز .

تسبباً قتلدن ماعدا قتلر حرمان ارث ووصیتی یعنی مقتولک
میراث ووصیتندن قاتلک محروم بولمنی موجب اولور .

قتل عمدده بر مقتضای حدیث شریف شبهه بولنورسه قاتلدن
قصاص ساقط اولمقله برابر قتل کی بر معصیت عظیمه یی ارتکاب
ایلدیکندن قاتل تعزیره مستحق اولدینی کی شبهه عمدده دخی
دیتک لزومیه برابر قاتله تعزیر لازم کلیر .

تعزیر

تعزیر : لغتده مطلقاً تأدیبر . اصطلاح شرعده حدک
مادوننده اولان تأدیه اطلاق اولنور . حد ایله تعزیر بیننده فرق
واردر .

حد : حقوق الهیه دن اوله رق واجب الاجرا بر عقوبت
مقدره در ، یعنی کتاب ، سنت ویا اجماع امت ایله بیان ایدلمش
بر جزادر .

تعزیر ایسه : عقوبت مقدره اولیوب رأی امامه مفوضدر
برده حد شبهات ایله ساقط اولوب تعزیر ساقط اولماز احوال

ناس متفاوت اولمقله تعزیرك درجائی ده مختلفدر . گاه توبیخ ، گاه حبس ، بعضاً ضرب ، بعضاً ده قتلدر . علی قول اخذمال ایله ده تعزیر اولور .

انجق تعزیرده مصلحت عامه بولمقل و تعزیری موجب اولان حال دخی غلبه ظن حصوله کافی امارات و قرائن ایله ثابت بولمقلدر .

الوهیت

جسمی اوج آرشون برمزاره صیغان فقط کبریای ادراکی عالموره صیغمیان انسان ؛ نظر تجسفی بتون کائناته و عرش رحمانه قدر اماله ایتمش و عالموری کف ادراکنه صیغدیرمغه چالشمشدر . هنوز برپا پراغك ، برقبضه خاكك ، برقطره صویك نه دن عبارت اولدیغنی بیامدیکی برزمانلرده بیله قدرت محاکمه سنی بوکی عظیم مسائلك حلی ایله اشغال ایش ، کندی ماهیتندن برشی بیامز ایکن انظار تحریسیه واجب الوجودی آرامشدر . بوتحریرسند — مشعله بارقه افشانی ؛ مهبط اسرار و الهام اولان وجدانی اولدیغندن — موفقه اولمشدر ، چونکه ، — الله وار ، — دیمشدر . مع هذا بشریتی بیکلرجه سنده در اشغال ایدن اك مهم مبحث شبهه یوقدرکه (الوهیت) فکریدر .

فکر بشرك تاریخ تکاملی نظر امعانه النیرسه کوریلورکه انسان الوهیت عائد خصوصاً صانده بر قاج شکل و صورت بولدقن صکره بونلره دیگر

بر شکل علاوه سنده اظهار عجز ایشدر . یعنی الوهیت فکری چوقدنبری حدغایه تکاملی بولمش اولوب آرتق بوفکر حقنده بشریتك ترقی کوسترمی ویکی برشی بولسی غیر ممکندر .

الوهیت فکری ایچون ادراك انسانیده اوجی مثبت وبری منفی اولمق اوزره درت صورت واردر (۱) فکر تشبیهی (۲) فکر تنزیهی (۳) فکر توحیدی (۴) فکر انکاری .

فکر تشبیهی . — صانع تعالی حضرت تاریخی محسوسات و مادیاتدن برشینه تشبیه ایلک ، اوکا محسوس و مادی بر موجودیت ، بر جسم عطف ایلکدر بوفکر ایکی صنفه تقسیم ایدیه بیار .

(۱) آدم پرستی .

(۲) اشیا پرستی .

اشیا پرستی ؛ بت پرستك دیمکدر . اقوام وحشیه و ابتدائیه مخصوص اولان بوصورت فکرده هیج بر علویت ، هیج بر حکمت یوقدر . بویله بر دینه سالک اولانلرک سائق یالکز خوف و منفعتدر . آدم پرستی ده ایسه دین برشور و خیال شکانی آیر . اسکی یونانیارده بوشکل شاعرانه و قدیم هند و مصر یارده کی بوشکل خیالکارانه حدغایه بی بولمشیدی .

افراط پروراندن بعضیاری دیرلرکه بالجمله ادیانده و فکر الوهیتک عر شکلنده آدم پرستیدن بشقه برشی کورولمز و عر نه شکله تصویر ایدیلور . ایدلسون ، نصل سوزلرله افاده اولتورسه اولتورن فکر الوهیت عند التحلیل

بر آدم پرستیدن عبارتدر . بودعوانك آنجق بر قسمی طوغریدر ،
(انا عند ظن عبدی بی) حدیث قدسیسندہ بر اعجاز و ایجاز
ایله خبر ویرلدیکی اوزره عامه بشرک عنقای عقلی انجق کندی
حدودینه قدر طیران ایدہ بیلور .

خرستیانلرک حضرت عیسانک الوھیتنه ، قتل کلرک بابانک
لا یخطیایکنه . نصیری و درزیلرک حاکم بامراء حقندہ کی اعتقادات
باطلہ یه قائل اولشاری هپ آدم پرستیلک محصولیدر .

استطراد نصارا آدم پرستیلک محصولندن اوله رق
حضرت عیسانی بیولته ، بیولته الوھیت درجه سنه وار دیر مشلردر .
نبی ذیشانہ (انسان الله) دیدکلری کی (الله انسان) دخی
دیمشلردر . بوکی مشوش تعبیرلردن مقصدلری جناب عیساده
حقیقت الہیہ ایله حقیقت انسانیہ نك اجتماع ایتدیکی ودها طوغریسی
عیسانک هم الله هم انسان وحتی تام الله ، تام انسان اولدیغنی
بیلدرمکدر . انجق قدرت الہیہ نك بیله تعلق ایتدیکی بوکی جمع
اضداده ودها برچوق امور متباینه و متخالفه یی تألیفه عالم
نصرانیت کندنده بر اقتدار کور مشدر .

نصارانک زعمنجه ؛ ابوالبشر حضرت آدم شجره ممنوعه دن
اکل ، یعنی جناب حوایه تقرب ایتدیکندن طولایی درجه
ملکیتدن درکه بشریته سقوط ایتمش ، غضب الہی یه دوچار
اولمشدر . وفاتندن صکره ده ارتکاب ایتدیکی شو جنایت عظیمه دن

ناشی نار جحیمه آتیش و شو معصیت اولاد واحفادینہ ده
انتقال ایدرک هربری بعدالوفات بابالرینک دوچار اولدیغنی عذاب
جحیمده اکا پیرو اولمشلردر ، انجق انبیا و مرسلین حضراتنک
شانلرینه حرمة آنلرک ارواحی جهنمه ایصال ایدلمه مش .
فقط معصیت آدمدن بری جنتک قبولریده قیامتیش اولدیغندن
آنلرک ارواحی جنتک کشادینه قدر اعرافده توقیف ایدلمشدر .
صکره جناب حق کمال لطف و کرمندن انسانلری شو کرداب
بلادن ، جداءالرینک او معصیتندن خلاص ایتک ایستر لکن
نصل قورتارملی ؟ برکره کندیسیرشی امر ایتمش ، « آدم » اکا
انقیاد ایتمه مش قانون الہی یه توفیقاً « آدم » دوچار مجازات اولدیغنی
کی قانون وراثت موجینجه بو حال اولادلرینه ده سرایت ایتمش
بونلری عفو ایدیویرمک او قانونی بوزمق دیمکدر . بوایسہ قابل
دکلدر . انک قابل اوله بیلمسی ایچون او کناهدن وارسته برکیمسه
اولمی ، نفسی فدا ایتلی بعده جمعیت بشریہ یه شفاعت ایلی لکن بونی
کیم بابه جق ؟ دنیا یه کیم کلیرسه معصیت موروته یوکنک آلتنده
ازیلهرک کلیور . اوله بر معصومی زده ده بولمی که شفاعته اهل
اولسون ؟ انبیا و مرسلین و بالجمله نوع بشر ایچنده معصوم بر فرد
بولمییور . انجن برذات وارکه انسان ذریتندن دکل . اوده ابن الله
جناب حق بو اوغلنی فدا ایدرسه مقصد حاصل اوله جق ، جمعیت
بشریہ عذاب ناردن قورتیله جقدر . شو قدر وارکه : ابن الله

اللهدن بشقه برشی اولدینی ظن ایدلمه مایدر. اوغلی ذه کندیسیدر.
 شو حالدده ابن الله صفتیه کندینی فدا ایده جکده اودر.
 جمعیت بشریه نك تخایص ایچو خالق عالم حضرتلری روح -
 القدس واسطه سیله اوغلی عیسی جناب مریمه القا ایتمش واندن دنیا یه
 گلشدر عیسا کنه کار انسانلر اوغرنده برچوق آلام واکداره معروض
 اوله رق و نهایت جارمیخه کر یلهرک اولمش، دفن ایدلمش،
 جهنمه ایشمر، اوچنچی کونی دیر یلهرک و سماواته صعود ایدرک قدر
 مطلق یدرک صاغ جانبنه اوتورمشدر. اورادن یوم قیامتده تکرار
 کله جک، اولولری و دیر یلری محاکمه ایده جکدر. [علم حال نصاری]

تثلیت

نصارا: اب،، ابن، روح القدس دن عبارت اولان اشخاص
 ثلثه نك تشکیل ایتدکلری الله واحده «تثلیت» نامنی ویررلر. بونلرک
 اشخاصی بشقه اولوب قادر مطلق ساواتده مقام مخصوصنده سلطنت
 نشین اوله رق ابن صاغ طرفنده، روح القدس صول طرفنده
 طور مقده ایسه لرده ینه بونلرک اوچندن عبارت اولان [الله]
 بردر. ابده الله، ابنده الله، روح القدس ده الله در. لکن اوچ
 دکل بر الله در. فقط بونلرک نه دیمک اولدینی اکلا شلمیور. و بونلره
 عقل ایرمیور دکلی؟ ذاتاً اولره عقل ایردیره یم دیمک نصرا -
 نتیجه کفر در. بولر سرائر نصرا ایتدندر، قورجالمغه کلز.
 اولدینی کبی قبول و ایمان ایتک خرسیتیانلغک ایجاب ایتدندر.

بره مسئله وارد خاطر اولور. اوده، ابن الله عیسا، قادر مطلق اب کبی
 قدیم میدر، یوقسه دنیا یه صکره دن کلدیکندن حادث میدر.
 وقتیه «آریوس» نامنده بر راهب بونی میدان بحث وجداله
 قویمش. اب، مقدم، ابن، مؤخر در دیه رک ابن الله ک حادث
 اولدیغنه قائل اولمشیدی.

انجق ابن الله ک حدوشدن تثلیت مقدسک بطلانی لازم
 کله جکی جهته ازنیق جمعیت کثیره رهبانیه سی طرفندن «آریوس»
 تکفیر وتلعین و جمعیت مزبورده برهان و دلیل سر دینه لزوم
 کور مکمزین قرار آتی بی اعلان ایشدر: هرکیم ابن الله ک
 موجود اولدینی و هنوز تولد ایتدیکی بر زمان بولندیغنه،
 اولدن بری موجود اولیوب صکره دن و یا خود عنصر الهیدن بشقه
 بر عنصر دن خلق ایدلدیکنه، حادث و متغیر اولدیغنه ذاهب اولورسه
 مقدس و عمومی نصرا ایت کلیسایی طرفندن مطرود و ملعوندر -
 ایشته بو صورتله «آریوس» تکفیر ایدلدی بعدما او کبی
 کفر یاته یعنی تعدیلات و تصحیحاته جرأت ایده جک کیمسه
 بولمندی. «انتهی»

شریعت اسلامیة ایسه فکر تشبیهی بی قطعاً رد ایدرک انک
 کفر محض اولدیغنه حکم ایلر.

فکر تنزیهی، جناب حق هر درلو تشبیهات و محسوساتدن
 بری و منزله طوتمقدر. انجق فکر تنزیهی ایله جناب حق معرفت

ممکن اوله‌ماز چونکه فکر تنزیهی هیچ برشی اثبات ایده‌میوب
 بالعکس هرشیئی نفی ایدر ، جناب باری اوله‌ده دکل ، بویله ده
 دکل دیه‌رک بتون نعوت وجودی سلب ایلر . حتی قوهٔ محاکمه‌لری
 نقصان اولاناره چوق کره تنزیه ایله عدمی شیء واحدکی کوستر .
 روحانیون مسلکی فکر تنزیهی اوزربنه مؤسدر . فلسفه
 روحانیون وخرستیان الهیاتنه کوره صانع تعالی برشخص
 روحانیدر .

اسلامیت ایسه جناب حق شخصیت ؛ روحانیت کی محدود
 ومنتاهی برشیاه توصیف ایتمز وبوکی اوصافدن هیچ برشیئی
 حضرت الله اسناد ایلز .

فکر توحیدی . - تنزیه ایله تشبیهی نقطهٔ حقیقتده جمع ایدن
 وبالجمله ادیانک سرائر وحقائقی جامع اولان برعقیدهٔ اسلامیه‌در .
 کلمهٔ جامعه [لا اله الا الله] اله فکر توحیدی تماماً افاده ایدلمشدر .
 بو حقیقتی (لیس کمله شیئی و هو السميع العليم) آیی لاهوتی

ربلاغته ایضاح اتمکده‌در ، (لیس کمله شیئی) تنزیه مطلق
 افاده ایدر . اکر وصف الهی بوقدرله برقیاه ایدی ادراک بشره
 خطاب ایدلماش اولوردی . چوکه جناب باری هیچ برشیئه
 بکزه من دیمک ادراک بشرده‌کی صور موجوده ک هپسنی الطال
 اولور . وبویله بر توصیف ایله برشی بیایدلمش صایلمایه‌جنی کی

بیلمک امکافی‌ده سلب ایدلمش بولنور . واولاده [وما خلقت
 الجن والانس الا ليعبدون] آیتی حاشا معنا سز قالیردی .
 بالکمز [السميع العليم] ده شبیه مجرد افاده ایدر اکر جناب خالق
 بلا تنزیه و بو اوصاف ایله تعریف ایدلسیدی آدم پرستی منزله‌سنه
 دوشولوردی فکر توحیدی ایسه بو ایکی جهتی نقطهٔ حقیقتده
 جمع ایله جلوه نما اولور .

« لا اله الا الله » کلمهٔ توحیدی یکدیگرینه ضد و حقیقتده ایکیسی
 شیئی واحد اولان (لا) و (الا) عبارتدر .

بشرك فهم وادراك ایتدیکی شیلر بوانکی وحدتن (لا) و (الا) دن
 خارجه حقیقه‌ماز چوکه یا اقرار ویا انکار ایله بیلنیر بیلمک ایسه
 بر موجودیتدر شو حالده بتون صور موجودیت شو کلمهٔ طیه‌ده
 داخلدر . انسا لمرک بیک درلو ترا کیب ایله بیک درلو لسان ایله
 بیک شکل و صورتده کاه انکار و اقرار مقصدیله ذکر و تکرارینه
 محکوم بولندقلری کلمه بودر .

ذات ، صفات ، افعالی

ذات . - برشیئک بتون آثار و صفاتنک مصدر و مرجعی
 اولدینی اساسدر . ذات ایله جوهر بیننده فرق واردر . جوهر
 برشیئک خواصی ، ذات ایسه اوشیئک ماهیتی‌در . موحدین ،

ذات برشیدك مجموعه صفات و افعالند عبارتدر دیرلر . مادیون
ایسه ذات ، بروهمدن و بزم تجربه و تدقیقمزدن خارج قلمغه
محکوم بر موجود معقولدن عبارت اولدیغنی ادعا ایدرلر . طبیعو-
نده بو خصوصده افکار مادیونه میل ایدرك « بز ، ذات و موجود
دینلن بر شیشه تماسدن و اونی ادرا کدن عاجز . بزم فهم و مشاهده
ایده بیلدیکمز شیلر الوان ، اصوات ، حرکت کبی اعراضدر ،
دیرلر .

بوراسی طوغریدر . و بو نقطهده حکمت اسلامیہ ایله فن
برلشیر . تصوف اسلامی به کوره ذات نامتناهی ، اوصاف نا
متناهیسنك عینی یعنی مجموعیدر .

شو حالده ذات ، اوصافك حقیقت و ماهیتی اولور . لکن ادراك
بشر اشیا به نظر ایلدیکی وقت اوصافك بر قسمی زمان و مکانه
مفتقر اولورق کورر یعنی ذاتی کوره من اوصافی کوره بیلور .
بر آن غیر منقسمده بر ذاتك بتون اوصافی کوريله بیلسیدی انسان
برشیدك ذاتی کورمش اولوردی مادامکه برشیدك بتون اوصافی
کوره من شو حالده اوشیدك ذاتی ده کوره من و حقیقتی بیله من
ایشته بورایه قدر فن ایله دین متفقدر . لکن حقیقت ذاتی
کوره میورز دیه اونی انکاره اقتدار من یوقدر . چونکه بز
الوانی کوریورز . فقط رنگی قبول ایدن برشی ، بر ذات

اولسیدی نهرنك اولوردی ، نهده کوریلوردی اصواتده بویلهدر .
صدا چیقاران برشی ، بر ماهیت اولماسیدی اصواتده اولماز ایدی .
شو حالده ذات حقك کوريله مه مستندن وجودینی انکار ایتك
طوغری اوله ماز .

استطراد

اسلامدن باشقہ ہانکی ملت اولورسہ اولسون « الله » دینجہ کوزلرینی سمایہ قالدیرر . نیچون ؟ سمادہ نہ واردر ؟ بونک سببی شودرکہ خرافات اولین واساطیر متقدمین زمانلرندن بری بتون ملتار جناب حقہ قرارکاه اولمق اوزرہ کوکلری مناسب بولمشلردر . نصرانیت دخی بوبطلان قدیمی ازالہ ایدہ مہ مشدر . حتی حقایق حکمت اسلامیہ تماماً واقف اولہ میان بعض مسلمانلربیلہ اسم الله یاد اولندیغی زمان کوزلرینی کوکہ توجیہدن کندیلرینی منع ایدہ میورلر .

جهانده ايلك دفعه اولمق اوزره [ثم استوى الى السماء وهي

دخان] دیان دین اسلام اولدیغی ، ومقام معنوی الهی بہ دلالت ایدن سمانک وانده کی عرش و کرسینک معنالی هپ بشقہ شیلر اولوب معنای فنیسنجہ سما وملکک محل مصابیح واجرام اوا یغنی کوسترن قرآن عظیم الشان بولندیغی حالده بوتوجه اسلام ایچون عیب صایلمازمی ؟

اهل تحقیق اسم الله یاد اولندیغی قدرتی قلباری اوزرینه قویہ رق سرفرو بردہ تسلیہ بیت اولورلر . بودهاطوغری دکلیدر ؟ سما وارمی ؟ یوقی ؟ وارسہ اورادہ نهلر وار ؟ بودعوالری ، بوغوغالری ارباب شک واشتباهہ براقہ لم ده شویله بر موازنہ یاپہ لم : اسم الله یاد اولندیغی زمان مسلمانلردن برقسمنک سمایہ توجہ ایتمی سمت راسمزده آثار قدرت الهیہ یی وملیولرله اجرام نورانیہ یی نظر حیرتله کوردکلریچون اولہ بیلور . انجق کرہ ارضمز نوعیت جہتیلہ سمادن زیادہ قدرت الهیہ یی حاوی اولدیغی وخلائقک انواع وکثرتی حسبیلہ یریوزی آثار قدرتک دها زیادہ حیرتبخشا بر مشہری بولندیغی شہہ سزدر .

شو حالده « الله » دینجہ نظر منی اوزاقلرہ سوق ایتکہ مجبور اولمہ لم . یقینلر مزده بولنانلر دہ قدرت بالغہ صمدانیہ یی مشتمل بولنمقده در . صاحب مشنوی ، مولانا جلال الدین رومی بیورر لر کہ :

گفت پیغمبر کہ حق فرمودہ است
من نکنجم هیچ در بالا و پست
در زمین و آسمان و عرش تیز
من نکنجم این یقین دان ای عزیز
در دل مؤمن من نکنجم ای عجب
کر مرا جویی در آن دلہا طلب

قرآن کریم حق تعالیٰ تک سماواته بولند یغنی ردابتدیکی کبی
حکمت اسلامیه جناب حق مکندن منزہ قیلار .
حق تعالیٰ نیک عرش اوزره استواسی ، بر محل تعیین دیمک
دکدر . زیرا بویه اولسه جناب حق مکانه احتیاجی لازم کلیر .
کتاب کریمده بر قرارگاه الهییه اشارت بیوریلیر [ونحن
اقرب الیه من جبل الوریث] یعنی بزانشانه شاخ طمارندن دها
یقینز دنیلیر . البته قلبمزدن عبارت بولنان بیت الله بزم بزلکمزه
شاخ طمارندن دها یقیندر .
ایمدی کندیمزی حق ، حق کندیمزه اوزاق کورمیوبده
حق کوکلز ایچنده بولورساق فیوضات الهیهدن حقیه تقیض ایتمش
اولورز . فیض حق عمومیدر ، بتون کائنه ساری وجاریدر .
طاشلر ، اغاچلر بیلر بو فیض الهی دن حصه باب ایکن ترقیات
علمیه ومدنیهدن بتون اقوامی کچمش اولدقلری ادعاسنده بولنان
بعض اوروپا و آمریقالیلرک حالا وجود باری بی اکلایه ماملری
بوزوالیلر ایچون نه یمان بر فیض سزک . نه غریب بر موفقیتمز لکدر ...
[الحمد لله علی دین الاسلام]

فتاویٰ مهمه

❖ فی الشریعة الاسلامیه فی المحاکم العثمانیه والمصریه ❖

ومباحث فی الاصلاح الاملائی

مجموعه من فتاویٰ مشایخ الاسلام الرسمیین فی الآستانه
بالحکم بالمذاهب الاربعه عند الحاجة وصدور اراده
السلطان بذلك

ومباحث العلامة الشیخ جمال الدین القاسمی الدمشقی
والمرحوم الاستاذ الامام

الشیخ محمد عبده ، وصاحب المنار

نشرت فی مجله المنار لصاحبها

السید محمد رشید رضا

وحقوق الطبع محفوظه له

طبع بمطبعة المنار

سنة ۱۳۳۱ هجرية قریة - ۱۲۹۱ هجرية شمسية

کشتی شیشی نذرنا الاصل
۸-۸۰

Cekirdek sokak No. 6

Istanbul, Baglikas, Vigne

Alasanyali

H. Cenal Ög

VAIZ